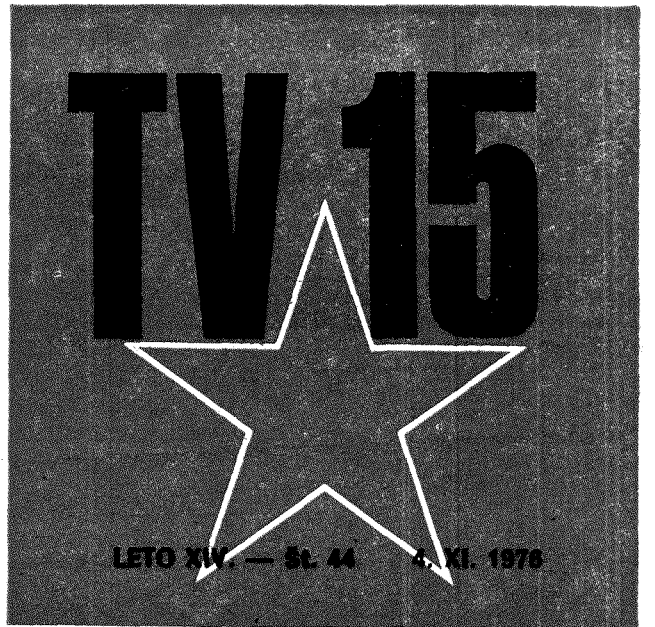

Nov poskus zastraševanja

V noči od sobote na nedeljo so se avstrijski neonacisti vnovič lotili spomenika protifašističnega boja na Koroškem. Tokrat je bila njihova žrtev spominska plošča partizanskemu osvobodilnemu in protifašističnemu boju v Komelju pri Pliberku. »Neznani storilci« so ga razstrelili.

Obljuba, ki nas obvezuje

Odšli so v zoro in se niso nikoli več vrnili ... Kako ste zmogli, kje ste našli hrabrost? Ste bili vi čisto vsakdanji ljudje? Da gre nekdo v smrt brez strahu, brez obžalovanja in da je mlad ...! Ne, tega ne morem razumeti. Človek samo enkrat živi. In to življenje je lepo, polno drobnih slutenj, obljub. Mi, mladi, veliko pričakujemo od bodočnosti. Želimo in hočemo ta svet urediti, urediti tako, da nam bo na njem lepše, da bo svet pravičnejši in bolj plemenit. Želimo, da bi bilo na tem svetu kar največ radosti in sreče.

Vse to ste tudi vi želeli in za to ste dali svoja življenja. Ko prebiram sestavke o tem, kako ste se borili in umirali brez strahu, tega ne morem razumeti. Sprašujem se: smo vam tudi mi podobni? Ali smo vaši pravi nasledniki? Ali smo uresničili vaše ideale?

Z orumenelih fotografij me gledajo mladi obrazi, odločni in prepričljivi. Na nekaterih je mogoče opaziti sence utrujenosti. Nočem, pravzaprav ne morem gledati dokumentov o žrtvah Jasenovca, Gradiške ..., sestradanih otrok, majhna okostja.

Pa vendar mislim, da bi morali o tem delu naše zgodovine še več govoriti, da bi morala iz tega obdobja še več črpati naša umetnost, da bi bilo potrebno postaviti še več spomenikov, s katerimi bi mladi generaciji ljudi dostojno predstavili našo veliko revolucijo.

Ne, na žrtve našega narodnoosvobodilnega boja ne smemo nikoli pozabiti.

SVJETLANA BAŠIĆ, UČENKA
OSNOVNE ŠOLE

Ni oskrunjen samo kamen

str. 2

**Tradicije NOB v ogledalu
našega časa**

str. 3

**Ubili so očeta nerojenemu
otroku**

str. 4

Se spominjaš tistega dne?

str. 5

**Ker nismo le številke,
smo ljudje**

str. 6

**Gledališče ljudske vstaje
ob meji**

str. 7

General armije in predsednik zveznega odbora ZZB NOV Jugoslavije Kosta Nadj se je na poti v Italijo, kjer bo vodil delegacijo zveznega odbora ZZB NOV Jugoslavije na vsedržavnem kongresu italijanskih partizanov — v delegaciji bo tudi Janko Rudolf, predsednik republiškega odbora ZZB NOV Slovenije — ustavil v Sloveniji, kjer ga je pozdravil in pričakal Tone Turnher, sekretar republiškega odbora ZZB NOV Slovenije.

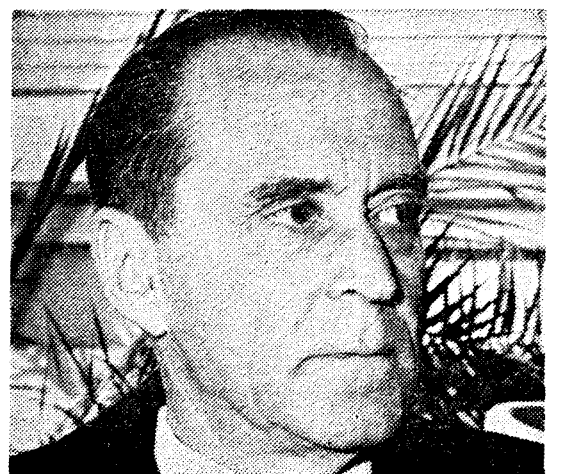
Na vprašanje, o čem bo spregovoril na kongresu v Firenzah, ki se bo začel 4. novembra,

Kosta Nadj v Sloveniji

je predsednik zveznega odbora ZZB NOV Jugoslavije izjavil:

»Poudaril bom neuvrščenost naše politike v luči Helsinkov in Colonba, spregovoril bom o našem boju proti neofašistom in za enakopravnost med narodi ter o stičnih točkah v programu dveh organizacij, kakršni sta ANPI in ZZB NOV Jugoslavije.«

M. S.

To ni bila pot običajnih dogodkov

Odmev na »Upor pred žrelom krematorija«

V zadnji številki »TV 15« je na zadnji strani izšel zapis o starem, prekaljenem borcu Ignacu Kamšku. Zelo pohvalno, le škoda, da zapisovalec o njegovih doživetjih ni zapisal kaj več, kajti Kamškova bojna pot ni bila pot običajnih dogodkov. To predvsem zaradi tega, ker je poleti 1942 z 2. grupo odredov prišel na Gorenjsko, ker je na Gorenjskem z borci 2. bataljona Kokrškega odreda doživel septembrski Udin boršt, ker je bil tam ranjen in ujet in ker je moral preživeti begunske zapore ter nato še nacistična taborišča smrti...

Vendar tu ne gre za podaljševanje opisovanja njegove izjemno bogate medvojne poti, temveč za nekatere napake in pomanjkljivosti, ki so se vrinile v omenjeni zapis. To smo dolžni zaradi tega, ker pišemo kroniko Kokrškega odreda, kjer je del teh dogajanj opisan obširneje in predvsem natančneje, ustrežnejše resnici. Gre za dopolnitev in popravke tistega dela, kjer bremo o dogajanjih v Udin borštu septembra 1942.

Po vrsti:

1. V času, ko je na Gorenjsko, kjer so bile enote 1. grupe odredov, prišla v pomoč tudi 2. grupa odredov, so Nemci pripravili hudo, najmočnejšo ofenzivo v tej pokrajini, imenovano »Enziana«. Zanj so zbrali čez 10.000 mož in z njimi hajkali po gorenjskih gozdovih julija in avgusta 1942. Na Gorenjsko je prišel tudi 18. policijski polk gorskih lovcev, ki je ostal v pokrajini tudi v septembru. Njegove enote so 9. septembra 1942 med drugim zadale hud udarec partizanom na Jelovici, ko je med 25 padlimi zabil življenje tudi komandant 1. grupe odredov, narodni heroj Jože Gregorčič-Gorenje, nekaj pa je bilo ujetih.

2. Zvečer 12. septembra 1942 sta šli v akcijo, najprej prehranjevalno, nato bi izvedli še vojaško, 1. in 3. četa Kokrškega bataljona, s katerima je šlo tudi nekaj borcev 2. grupe odredov, ki so bili med borbo v Karavan-kah odtrgani od Kranjčevega bataljona (tistega, ki je 25. avgusta izpeljal znameniti spopad na Robežu na Koroškem). V akcijo je šlo 64 borcev in bork, med njimi tudi komandir Ignac Kamšek-Kolja. Med to akcijo so bili izdani in sam general Erwin Rösener je 13. septembra 1942 navsezgodaj komandantu 18. policijskega polka gorskih lovcev polkovniku Hermanu Franzu, ki je imel svoj sedež v Kranju, že naročil, naj takoj napade opažene partizane v Udin borštu.

3. Tako je imenovani polkovnik zbral okoli 3000 mož, ki so čez nekaj ur že začeli obkoljevati ravninski Udin boršt in v njem počivajoče borce Kokrškega odreda, to je partizane 2. bataljona in nekatere borce iz omenjenega Kranjčevega bataljona Savinjskega odreda 2. grupe odredov. Sam polkovnik Herman Franz je pozneje v svojih spominih zapisal, da je bila po prvem streljanju »predvidena črta za napad dosežena ob petih popoldne (13. septembra)«. Tako se je začel neenakopravni boj v Udin borštu, ki je trajal do naslednjega popoldneva. Na vsakega partizana je prišlo blizu 50 Nemcev. Partizani so se ostro upirali, vendar pri tem niso šli v edini možen izhod, v preboj za vsako ceno.

A da je bil boj hudo, ne povedo le partizani, temveč priznava tudi polkovnik Franz. Ta je zapisal: »Izgube so na obeh straneh občutno naraščale... Na komandno mesto v Zgornjih Dupljah so pripeljali nove ujetnike... Sovražnik se je zagrizeno boril...«

Se pravi, da so ti spopadi divjali dobrih 24 ur, kar je bilo več kot preveč. Hajka, kakor beremo, torej ni trajala »tri dni in dve noči«, saj tudi toliko, kolikor je trajala, ni bilo malo.

Kako obsežen in pomemben dogodek je bil to, najbolje ilustrira dejstvo, da sta pozno popolne 14. septembra 1942, ko je bilo vse končano, prišla z Bleda v Duplje gledat mrtve in ujete partizane kar dva esovska generala, Erwin Rösener in Karel Brenner.

4. Prebrali smo tudi, da je bilo tedaj ujetih 31, da je ušel samo Karel Kravcar, padlo pa da je 32 partizanov. Te podatke moramo spraviti v red, kajti zbrana imena, žrtve in številke so dejansko precej drugačne. Padlo je 22 borcev, med njimi eno dekle, in sicer junaška, dobrih 16 let stara Ančka Kokaljova, ujetih je bilo 33, rešilo se jih je, po dosedanjih podatkih 6, nekaj pa jih je odšlo pod Storžič že takoj po akciji.

Te izgube so bile izredno hude. Med padlimi so bili: bataljonski politikomisar, odredni intendant, po en komandir in komisar čete in drugi. Med padlimi je bilo tudi pet dražgoških borcev, med ujetimi pa tudi nekaj četnih voditeljev. Poleg Kamška in nekaterih drugih ujetih, je bil najhujše ranjen četni politikomisar Alojzij Stržnik-Jug, katerega spomini so ohranjeni. Med rešenimi žal ni bilo Karla Kravcarja, ki je bil tudi ujet. Kot rečeno, se jih je na različne načine rešilo šest. Njihova imena so nam zdaj znana.

5. Zal tudi zaslisanj v Begunjah niso zdržali vsi. Eden je klonil in veliko razkril.

6. V zapisu tudi preberemo, da so Nemci »že v Begunjah vsak dan streljali talce...« Vendar temu tedaj ni bilo tako. Begunje so bile res kraj trpljenja in ubijanja, vendar Nemci od najhujših poletnih pobojev talcev, le-teh od septembra 1942 do začetka 1943 nameroma niso streljali. Hoteli so ustvariti videz »pomiritev« Gorenjske, da bi jo priključili k rajhu in nato mobilizirali Gorenjce v Hitlerjev »Wermacht«. To je bila tista nevarna okupatorjeva igra, zaradi česar tedaj ujetih partizanov niso pobijali.

Res je bil udarec v Udin borštu hudo, vendar Gorenjska tudi poslednjič ni bila »pomirjena« in okupator je spet začel zganjati svoje nasilje tako, kot je bilo v njegovi fašistični naravi!

IVAN JAN
Partizanska 10
p. Kranj

Jože in Antonija Žager iz Topolšice

Še na mnoga leta!

Tudi partizanske pesmi ni manjkalo, kajti zlato poroko sta praznovala aktivna partizanska sodelavca iz Topolšice

Jože in Antonija Žager iz Topolšice sta po petdesetih letih skupnega zakonskega življenja na matičnem uradu v Šoštanju ponovno rekla »da«.

Jubilanta sta se rodila v Topolšici, kjer še danes živita. Na domači kraj ju vežejo lepi pa tudi zelo žalostni spomini. Doživela sta marsikaj. Jože je partizanom nabavljala hrano, zdravila, orožje in strelivo. Pri njih so se zdravili mnogi borci. Kolikokrat je pomagal prenašati bolnike — borce v Savinjsko dolino, kjer je bila partizanska bolnišnica.

Za svoje delo je Jože Žager dobil več odlikovanj, najbolj pa je ponosen na odlikovanje maršala Tita.

V zakonu so se Jožetu in Antoniji rodili trije otroci, dve hčerki in en sin. Vsi so bili na slavo skupaj z družinskimi člani, pridružili so se jim še sosedje in znanci. Veselo je bilo in tudi partizanske pesmi ni manjkalo, kajti zlato poroko sta praznovala aktivna partizanska sodelavca iz Topolšice.

LOJZE OJSTERSEK
Šaleška 18 a
p. Velenje

V KOMELJU PRI PLIBERKU

Ni bil oskrunjen samo kamen

Bilo je 12. oktobra leta 1944. Na več kot tisoč metrov visoki Komeljski vrh nad Pliberkom se je povzpela utrujena partizanska četa 3. koroškega bataljona, ki jo je vodil komandir Dominik iz Zelezne kaple. Vstopili so v hišo kmeta Apovnika, da se odpočijejo in okrepčajo. Kmetiji so se nepričakovano približali esesovci in policisti. Iz obkoljene hiše sta se rešila le Franc Golob iz Mežice in Jurij Bojanovič iz Vojnika, dvanajst ranjenih partizanov pa je končalo v hiši, ki so jo policisti in esesovci zažgali.

Lep spominski kamen iz granita je do neke novembrske noči leta devetnajstošestinsedemdesetega pričal o žrtvah za svobodo, za življenje vredno človeka, za človeka vrednega tega imena... Tudi o žrtvah za avstrijsko demokracijo in za tisti člen avstrijske državne pogodbe, ki govori o skrbi za spomniška obeležja padlim iz vrst protifašistične koalicije!

Kaj bi lahko povedali novega ob tem zločinu? Mnogo je bilo že zapisa-

nega, izgovorjenega in beseda koroški Heimatdienst gre že težko izpod peresa.

Morda bi še enkrat povedali to, da nismo pozabili na zločine Hitlerju zvestih Avstrijcev, ki so jih le-ti pri nas počenjali od leta 1941 do leta 1945. Pa to, da je bila večina tistih, ki danes govorijo proti naši manjšini, proti socialistični Jugoslaviji, ki skrunijo partizanska spominska obeležja, nas preštevajo... med prvimi, ki so pred petintridesetimi leti vdrli k nam preko avstrijsko-jugoslovanske meje. Morda tudi to, da nismo pozabili, da so se koroški partizani bojevali kot zavezniški vojaki v vrstah protifašistične koalicije, da je bil prav ta boj ogromnega pomena za odporniško gibanje v Avstriji in da so bili koroški Slovenci v medvojni Avstriji jedro protifašističnega boja. Pa to, da je bil prav oboroženi boj koroških Slovencev v Avstriji eden od osnovnih opravičljivih razlogov za to, da je bila Avstrija po drugi svetovni vojni, kljub velikemu deležu v nacističnem zločin-

skem delovanju, razglašena za žrtev nacizma in ne za zaveznika premagane Hitlerjeve Nemčije.

Tega ne bomo nikoli pozabili! Kot ne bomo pozabili borcev 3. koroškega bataljona, ubitih v Komelju pri Pliberku... Spominsko obeležje bo spet stalo in še lepše bo! Kajti naš narod, to potrjuje vsa naša zgodovina, ni nikoli ostal dolžan žrtvam za svobodo in enakopravno življenje.

In tudi zdaj ne bo, za nobeno ceno!

MILENA STRAJNAR

Spomenik padlim partizanom v Komelju 28. maja 1972, neposredno pred odkritjem.

Samo teden dni po odkritju obnovljenega partizanskega spomenika v Robežu, ki je bil miniran leta 1973, smo priče novemu avstrijskemu neonacističnemu napadu na spominsko obeležje partizanskemu osvobodilnemu in protifašističnemu boju v Komelju pri Pliberku, v neposredni bližini avstrijsko-jugoslovanske meje.

Pomnik je porušen do temeljev... Človek se zgrozi in ko se spomin vrne v čas pred dvaintridesetimi leti, se zgroziš dvakrat.

odkritje spomenika

VABI NA

PADLIM PARTIZANOM NA KOMELJNU

ki bo v nedeljo 28. maja 1972 ob 14. uri na Komeljski pri Cimpercu nad Pliberkom

Spored: Komemoracija in odkritje spomenika
govor
recitacije
pesmi in godba

Vsi koroški Slovenci predvsem pa bivši partizani, njih
svojci in somišljeniki prisrčno vabljeni

Glavni odbor

Pol na Komelju se odcepi v Nanči vasi (Eisenstadt) od ceste, ki pelje iz Pliberka
proti Labolu - Lavamund (2 km od Pliberka pri Loipatu Kömml-Schule)

Faksimile vabila Zveze koroških partizanov na odkritje spomenika padlim partizanom v Komelju.

Tradicije NOB v ogledalu našega časa

Gre za dejavnost, ki jo je treba nemudoma družbeno ovrednotiti in ji zagotoviti prihodnost

Dejavnost ZZZ NOV Slovenije na področju negovanja in razvijanja revolucionarnih tradicij se je v letu 1976 odvijala v smislu sprejetih programskih načel, predvsem prizadevanj za podružbljanje te problematike, ki naj bi tako postala sestavni del revolucionarne dejavnosti vseh družbenopolitičnih organizacij, združenih v socialistični zvezi, ter z že načrtano nalogo, da bi bil — tudi z dejavnostjo delegatov ZZZ NOV v Svetu za razvijanje in negovanje revolucionarnih tradicij pri SZDL — do konca leta 1977 organizacijsko in programsko izdelan celoten sistem in s tem ustvarjeni pogoji za najboljše dosežke pri negovanju in razvijanju revolucionarnih tradicij. Prizadevanja na področju podružbljanja revolucionarnih tradicij pa so, kar je povsem razumljivo, prinesla Svetu za razvijanje in negovanje revolucionarnih tradicij pri republiškem odboru ZZZ NOV Slovenije in njegovim komisijam nova vprašanja, ki terjajo odgovore in nove zahteve, katerim bo treba skrbno prisluhniti.

Tako bi lahko v nekaj vrsticah strnili osrednjo misel uvodnega poročila Rada Škraba-Gorazda, sekretarja sveta, prebranega minuli četrtek na seji Sveta za razvijanje in negovanje revolucionarnih tradicij pri republiškem odboru ZZZ NOV Slovenije, ki ga je razprava z ustvarjalno ostrino še pestrila in dopolnjevala.

☆

Uvodoma je potrebno povedati, da je bil v prizadevanjih na podružbljanju problematike, o kateri govorimo danes, dosežen izjemen uspeh predvsem na republiški ravni, saj je novoustanovljeni Svet za razvijanje revolucionarnih tradicij in varstvo spomenikov, ki deluje pri republiški konferenci SZDL, kljub šele enoletnemu mandatnemu obdobju, razvil že vsestransko dejavnost, predvsem na področju prenašanja revolucionarnih tradicij med mladino. Pa še to, da so prizadevanja na podružbljanju te problematike omogočila uspešnejše politično delovanje borčevske organizacije v skupni vrsti socialističnih sil in hkrati delno razbremenila komisije za razvijanje in negovanje revolucionarnih tradicij pri borčevskih organizacijah, kar bo le-tim omogočilo skrbnejše ureničevanje nalog, ki so preostale, je bilo na seji sveta za razvijanje in negovanje revolucionarnih tradicij pri republiškem odboru ZZZ NOV Slovenije še posebno poudarjeno.

DELO TRAJNEGA ZGODOVINSKEGA IN KULTURNO-POLITIČNEGA POMENA

Med te naloge sodi tudi delovanje domicilnih odborov enot NOV in POS, ki v okviru organizacije Zveze združenj borcev predstavljajo uspešno organizacijsko in vsebinsko dopolnitev, predvsem v pogledu zbiranja gradiva za zgodovino enot NOV in POS, skupno z odbori aktivistov OF pa tudi zbiranje gradiva za politično zgodovino razvoja narodnoosvobodilnega boja na Slovenskem.

Ceprav so odbori domicilnih enot že potrdili, da opravljajo delo trajnega zgodovinskega in kulturno-političnega pomena, ki ga spremlja vedno nove in nove oblike dela, predvsem na področju zbiranja spomeniškega, fotografškega in drugega dokumentarnega gradiva, in so na kulturnem področju zabeležene enkratne pobude, da ne govorimo o vse pestrejših oblikah sodelovanja z mladimi, je bilo opozorjeno na praznine, ki se obstajajo. Osemnajsta divizija, na primer, še nima zapisane svoje zgodovine in vrsta območij je povsem neobdelanih.

V izpolnitvi te vrzeli je storjena že vrsta korakov, med katere sodijo tudi pogovori tam, kjer slabo ali sploh ne delajo, posebna pozornost pa bo v prihodnje posvečena nadaljevanju sodelovanja odborov domicilnih enot NOV in POS z enotami JLA in teritorialne obrambe, ki nosijo imena partizanskih enot.

RAZPRODANE IZDAJE POTRJUJEJO PRAVILNOST ZAČRTANE POTI

Vsebinsko nič manj bogate, a hkrati zaskrbljujoče, so bile besede, ki smo jih zabeležili v nadaljevanju razprave. Knjižnica NOV in POS, v okviru katere je izšla tudi monografija »Narodnoosvobodilna vojna na Slovenskem

1941—1945«, ki jo je dvanajst let pripravljala skupina zgodovinarjev in ki predstavlja največji uspeh zgodovinskega narodnoosvobodilnega boja, je razprodana! To ne potrjuje samo pravilnost načrtane poti, ampak z vso ostrino narekuje tudi vprašanje, kako naprej. Posebno ob dejstvu, da bo ukinjena še tista majhna denarna pomoč, ki jo imenovana knjižnica prejema od Kulturne skupnosti Slovenije, kar predstavlja še en udarec izdajateljski dejavnosti na temo narodnoosvobodilnega boja. Pred komisijo za zgodovino, ki deluje v okviru Sveta za razvijanje in negovanje revolucionarnih tradicij pri republiškem odboru ZZZ NOV Slovenije, pa stoji poleg drugih, nič manj pomembnih nalog, tudi uresničitev zahtev.

Zabeleženo na seji Sveta za razvijanje in negovanje revolucionarnih tradicij pri republiškem odboru ZZZ NOV Slovenije

nega programa Knjižnice OF in Zgodovine NOB po okrožjih.

Odgovora na vprašanje, kako omogočiti nemoteno izdajanje knjig, saj tržišču ni moč ponuditi niti zbornika fotografskih dokumentov, ki izhaja v nadaljevanjih in ki pravzaprav omogoča to dejavnost, ter na vprašanje, če so možnosti in potrebe za ponatis razprodanih knjig, sta več kot nujna.

KULTURNA DEDIŠČINA NARODNO-OSVOBODILNEGA BOJA V NEENAKOPRAVNEM POLOŽAJU Z DRUGO KULTURNO DEDIŠČINO NAŠEGA NARODA

Da je kultura narodnoosvobodilnega boja v neenakopravnem položaju z drugo kulturno dediščino našega naroda, je potrdila tudi razprava o delu koordinacijskih odborov za razvijanje revolucionarnih tradicij in spomeniškega varstva, katerega nosilka je socialistična zveza.

Ob tem toliko bolj žalostno zvane sicer razveseljive ugotovitve, da je čutili bistven premik v pogledu razumevanja delovnih ljudi in delovnih organizacij za razvijanje in negovanje revolucionarnih tradicij in za nujnost te dejavnosti. Tu je treba še posebno opozoriti na izjemno skrb, ki jo za spominska obeležja narodnoosvobodilnega boja kažejo šole ter na vedno večje zanimanje mladega človeka za naša revolucionarna obdobja, tudi pred in po narodnoosvobodilnem boju.

Pa vendar beležimo, na primer, nezadovoljevanje dejavnosti celjskega muzeja narodne osvoboditve, ki je bil še pred kratkim vzor tovrstne dejavnosti in smo pričeli dejstvu, da so, na primer, oddelki narodnoosvobodilnega boja v

muzejih skoraj praviloma najbolj siromašni in da je vprašanje, kako je z zaščito okolja spomenikov narodnoosvobodilnega boja, opozorjeno je bilo med drugim na zanemarjeno podobo bolnišnice Franje, ostalo pravzaprav brez odgovora.

KDO BO DELAL, KO NAS VEČ NE BO?

To samo še enkrat potrjuje pravilnost ugotovitve, da so rezultati na področju te dejavnosti zgolj rezultat improvizacije, sloneče več ali manj na amaterskih prizadevanjih. Resnica, da še tako zagnani amaterizem slej ko prej opeša, pa kar kliče po samoupravnem dogovarjanju tudi v tej vrsti dejavnosti, ki je že doslej rodilo neke rezultate, predvsem pa govori o nujnosti sistemskega reševanja financiranja »razvijanja in negovanja revolucionarnih tradicij«, kar je bilo na seji Sveta za razvijanje in negovanje revolucionarnih tradicij pri republiškem odboru

Svet za razvijanje in negovanje revolucionarnih tradicij pri RO ZZZ NOV Slovenije je v letu 1976 organiziral vrsto partizanskih srečanj. Eno izmed njih, tovariško srečanje koroških partizanov ob ponovnem odkritju spomenika v Robežu, predstavlja politično manifestacijo, ki odpira nove vidike razvijanja in negovanja revolucionarnih tradicij v meddržavnih okvirih.

Tudi urejanje grobov naših padlih borcev na področju Italije v sodelovanju z ANPI pomeni lep prispevek Sveta za razvijanje in negovanje revolucionarnih tradicij pri republiškem odboru ZZZ NOB Slovenije. Doslej so bili urejeni grobovi na pokopališčih v Dolini, Borštu, Mačkoljah, Repentaboru, Šempolaju in Nabrežini. Na fotografiji: pokopališče v Šempolaju.

ZZB NOV Slovenije nekajkrat poudarjeno. Kajti neurejenost financiranja te dejavnosti nosi s seboj posledice, katerih razsežnosti na tem mestu in v enem samem sestavku ne bo moč celostno predstaviti.

Opozorili bi le na eno izmed osnovnih nalog, na nujnost krepitve poklicnih institucij, kar terja ureditev kadrovskega vprašanja. Programi so, ljudi ni, je bilo ugotovljeno. S strani Raziskovalne skupnosti Slovenije pa ni posebne podpore in tako še danes, na primer, ni sistemiziranega mesta za raziskovalca za razvijanje in negovanje revolucionarnih tradicij, da ne govorimo o tem, da mlad človek, ki tudi že ima te kvalifikacije, potrebuje nekaj let za ustvarjalno vključitev v svoje delo.

Ta del razprave je bil sklenjen s skoraj zastrašujočim vprašanjem: Kdo bo delal, ko nas več ne BO?

GRE ZA DEJAVNOST, KI JO JE TREBA NEMUDOMA DRUŽBENO OVREDNOTITI IN JI ZAGOTOVITI PRIHODNOST

»Ne le prizadevanja na področju prenašanja revolucionarnih tradicij na mladino in vzdrževanje spomenikov narodnoosvobodilnega boja, v katera se borčevske organizacije vključujejo v okviru skupne vrste socialističnih sil, marveč tudi področja, ki so prvenstveno naša skrb — skrb za založniško dejavnost na temo narodnoosvobodilnega boja (vključujoč TV 15, revijo Borec in revijo Kurirček) moramo pred družbo postaviti kot politični problem, saj to brez dvoma je!« je ob koncu poudaril inž. Pavle Žaucer, predsednik Sveta za razvijanje in negovanje revolucionarnih tradicij pri republiškem odboru ZZZ NOV Slovenije.

»Da ne govorimo o tem, da je potrebno glede na novosti, ki so jih prinesla s seboj prizadevanja na področju podružbljanja revolucionarnih tradicij, še enkrat točno opredeliti vlogo našega sveta in njegovih komisij, vključujoč organizacijo v novem mandatnem obdobju, ter o vsem tem v posebni točki dnevnega reda spregovoriti tudi na prvi seji predsedstva republiškega odbora ZZZ NOV Slovenije — predvsem pa s predstavnikom ter z jasno predstavljenimi zahtevami, opremljenimi z nakazanimi rešitvami, sodelovati pri pogovorih o sistemskem reševanju financiranja naše dejavnosti, ki se obetajo konec novembra na tiskovnem svetu pri socialistični zvezi in od katerih dosti pričakujemo!«

Besedam tovariša Žaucerja pripišimo še to, da gre za dejavnost, ki jo je treba nemudoma družbeno ovrednotiti in ji zagotoviti prihodnost, kar je bila tudi osrednja misel razprave seje Sveta za razvijanje in negovanje revolucionarnih tradicij pri republiškem odboru ZZZ NOV Slovenije.

Ko se bo o tem odločalo, je treba z vso ostrino postaviti tudi vprašanje pravilne oziroma boljše povedano nepravilne razporeditve tovrstnih razpoložljivih denarnih sredstev (naslovljeno tudi na Kulturno skupnost Slovenije in Raziskovalno skupnost Slovenije) ter se ob tem vprašati, če je naši družbi res potrebno vse, kar podpiramo. Mislimo, da bo rešitev mnogo lažja in tudi pravičnejša, saj se bo tehnična prav gotovo nagnila v korist dejavnosti, kakršna je razvijanje in negovanje revolucionarnih tradicij.

Vsaj v naši samoupravni socialistični skupnosti. MILENA STRAJNAR

V RAZPRAVI SO SODELOVALI:

Adolf Arigler-Bodin
Anton Avsec
Albert Jakopič-Kajtimir
dr. Pavla Jerina-Lah
Zdravko Klanjšček
Franci Kolar
Dušan Kompore
Franc Konohelj-Slovenko
Vladimir Lakovič
Vanda Skodnik
Rado Škraba-Gorazd
Ing. Pavle Žaucer

TAKOJ V OF IN PARTIZANE

Ko so okupatorji vdrl v našo domovino, je Janko štel osemnajst pomlad. Končal je srednjo meščansko šolo in se učil za trgovskega pomočnika. Čeprav je bil šibkega zdravja, se je takoj odločil za delo v Osvobodilni fronti, saj je že tik pred vojno sodeloval z drugimi naprednimi blejskimi mladinci v akcijah proti nemškutarjem in proti podpisovanju pakta. Zdaj pa ga je čakalo še odgovornejše, nevarnejše delo. Zbiral je vojaški material, orožje, strelivo, hrano, obleko in ga skrival po okoliških senikih ter čebelnjakih. Bil je tudi član peterke OF, ki jo je organiziral Lado Kersnik. Že poleti leta 1941 je odšel med partizane. Toda po štirinajstih dneh se je vrnil. Bil je bolan na pljučih in težko življenje v gozdovih mu je prehitro spodkopavalo zdravje.

OKROG JANKA SE ZBIRA VSE MLADO

Zato pa je hotel doma nadoknaditi vse tisto, česar ni mogel narediti s puško v rokah. Imel je zveze z Janezom Zvanom-Dravskim in Antonom Ambrožičem-Božom ter opravljal razne obveščevalne naloge, razpečeval literaturo, pisal parole... Predvsem pa je s svojo živahnostjo, prepričevanjem in načinom dela zbral okrog sebe dobavsko mladino, da mu je sledila v akcijah.

Toda zdravje se mu je poslabšalo in novembra 1942 je moral v bolnišnico na Golnik. A tudi zdaj ni miroval. Kmalu si je našel prijatelje, somišljenike... Tu je tudi spoznal Marijo iz Železnikov. Marijin brat je bil partizan, sestra pa aktivistka. In če dva mlada človeka naj-deta skupni ideal, za katerega je vredno žrtvovati tudi življenje, je tudi do ljubezni med njima samo korak. Janko in Marija sta postala fant in dekle.

NA GOLNIKU NI VZDRŽAL

Janko pa ob samih pogovorih okrog boja proti okupatorju ni dolgo vzdržal. Za svobodo in srečnejše življenje, o katerem sta z Marijo vsak dan sanjala, je hotel narediti kaj več. Zato je začel pregovarjati zdravnike, da so ga, čeprav še ne povsem ozdravljenega, maja 1943 odpustili domov.

»Doma, med svojimi, še stene zdravijo,« je rekel Janko. Pri tem pa ni mislil samo svojega doma, ampak so mu dom pomenili vsi tisti aktivisti, s katerimi je sodeloval v boju proti Nemcem. Nekako je izvedel, da je Janez Zvan-Dravski, takratni sekretar okrajnega odbora OF na Blejski Dobravi, organiziral iz že obstoječih trojk prvi vaški odbor OF. Janko ni hotel manjkati.

V začetku junija je v Špiku, ob sočju Save in Radovne, dobil nove naloge za organiziranje mladine in SKOJ. Tu je bil sprejet tudi v partijo, v spomin na kraj, kjer je stopil v članstvo KP, pa so mu podelili ilegalno ime »Špika«.

STRAŠNI ODMEV IZ CERKNEGA

Janko Rekelj se je s še večjo vnemo vrغل na delo. Mladinska organizacija je bila namreč oslabiljena, saj je okupator leta 1942 precej mladih s tega konca aretirail. A Janko jo je znal oživiti.

Okrajni komite KP je Reklja sredi januarja leta 1944 poslal v partijsko šolo v Cerklno. Janko se je nemudoma odpravil z vlakom v Škofjo Loko, potem pa z vprego v Železnike. Tu je obiskal dom svojega dekleta in skupaj z Marijo sta gazila visoki sneg po strmih pobočjih proti Farjemu potoku na javko k Šturmu, kjer so Marijo poznali. Pot je bila težka, še zlasti zato, ker se je Janku bolezen ponovila, Marija pa je bila noseča. Toda kljub temu sta bila vesela, da sta skupaj, Janko pa še posebej, da gre na pomembno šolanje.

Toda nenadoma se je to upa polno popotovanje spremenilo v žalosten povratek. Ko sta čakala na dogovorjeno vozo, so se pozno zvečer res pojavili borci Krtinove čete iz komande Gorenjskega vojaškega področja. Bili pa so mrkih obrazov in zaskrbljeni. Od njih je Janko izvedel, da partijske šole v Cerklnem ni več, da so v Cerklno vdrl Nemci, da je prišlo do izdajstva in da je zaradi tega obležalo 40 žrtev. Do jutra so se pogovarjali samo o tem, a Janko kar ni in ni mogel verjeti, da se bo moral vrniti.

ZAPISI IZ NASE REVOLUCIONARNE PRETEKLOSTI

Zahrbtni rafal je 22. junija 1944 utrl življenje Janku Reklju, mlademu komunistu, skojevcu in mladinskemu aktivistu Gorjanskih vasi na Gorenjskem. Nemci in domobranci so ga presenetili v zasedi blizu Novakovega mostu čez Radovno.

Janko Rekelj se je rodil leta 1923. Bil je eden treh otrok družine Antona Reklja, ključavničarja v jeseniški železarni. Že Jankov oče je bil naprednega duha. Pred vojno je bil v železarni delavski zaupnik SMRJ (saveza metalnih radnika Jugoslavije), ker pa je bil tudi naročnik socialističnega časopisa »Naprej«, so žandarji že pred vojno nekajkrat pretresli Rekljevo stanovanje na Blejski Dobravi.

Ubili so očeta še nerojenemu otroku

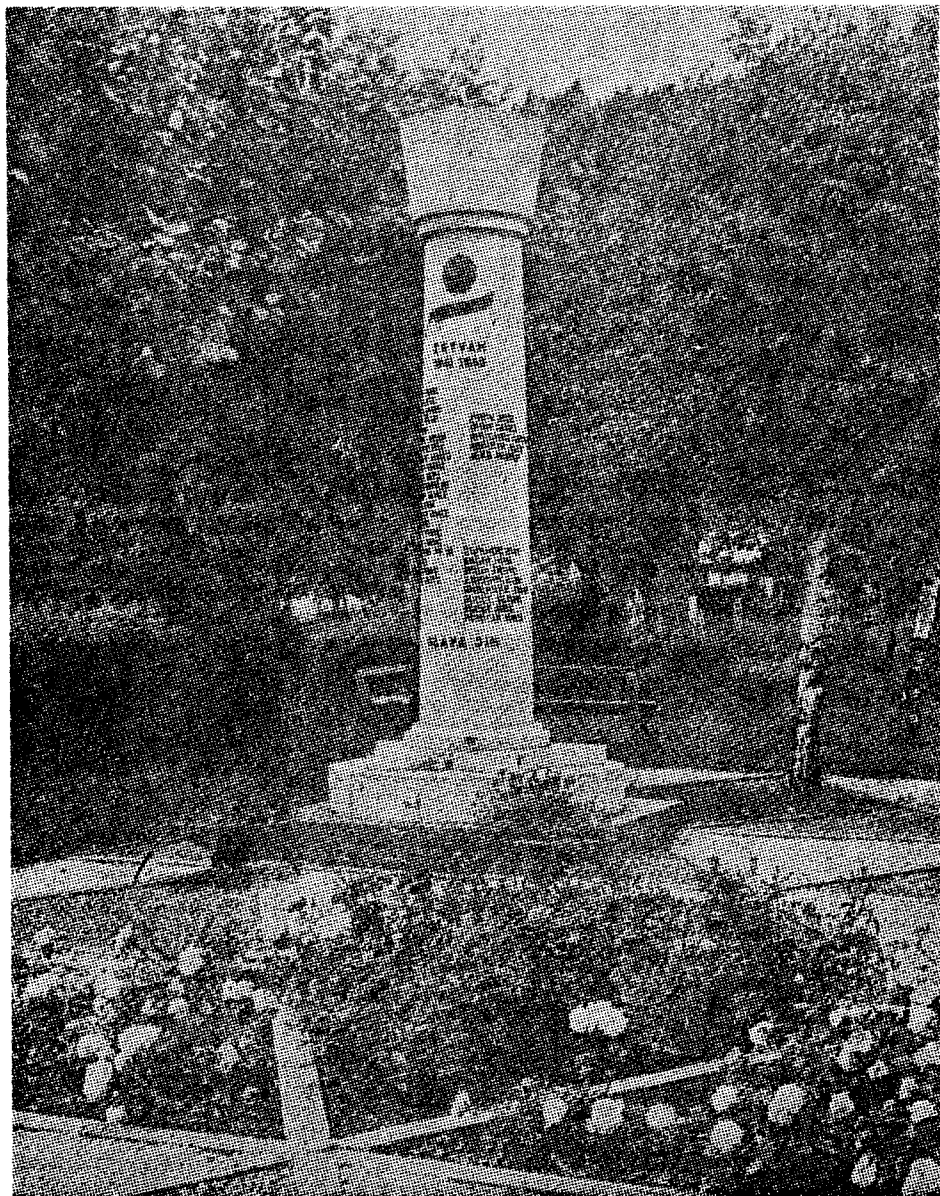
OČETA ODŽENEJO V DACHAU

Z Marijo sta se vrnila v Železnike, potem pa je ona šla sama naprej na Blejsko Dobravo poizvedovat, če morda ni kdo izdal, kam je Janko šel. No, na Dobravi je bilo vse v redu. Nihče ni posumil o tem, kje naj bi Janko bil nekaj dni.

Kljub temu pa je bilo v rodni vasi za Janka vedno bolj vroče. Gestapovci so se vse bolj zanimali zanj, a Janko je bil previden. Nemci so mu doma pre-taknili stanovanje, vendar je Janko vse nevarne sledove zabil, pa tudi doma se ni mnogo zadrževal, ampak je pre-

nočeval drugje pri vaščanih, aktivistih OF.

Gestapovci so se marca 1944 Janku, ki ga niso našli maščevali tako, da so odgnali njegovega očeta v Dachau. Anton Rekelj je bil tako to vojno že drugič zaprt. Prvič so ga Nemci zaprli kmalu nato, ko so okupirali Gorenjsko, in sicer v Begunje, potem pa v Innsbruck. Jankov oče je nedolgo pred drugo aretacijo prišel iz zapor. Zdaj je moral v nov zapor, v taborišče smrti. Po koncu vojne se je Anton Rekelj vrnil domov, izmučen. Toda najhujša novica ga je čakala šele doma. Njegovega sina, za katerega se je žrtvoval, ni bilo več med živimi.

Spomenik NOB na Blejski Dobravi

DRUGIČ V GOZD

Janko Rekelj se je konec februarja 1944 zadnjič videl s svojim dekletom. Stala sta se v Kranju. Takrat je Mariji tudi povedal, da bo v kratkem odšel v partizane. Janko je res, še istega dne, ko so mu Nemci odgnali očeta v taborišče, odšel na Radovno, kjer so bili v partizanih člani okrajnih političnih vodstev. Takoj so ga imenovali za sekretarja okrajnega komiteja SKOJ in Janko se je spet z vso vnemo lotil dela. S svojo besedo in nastopom je znal pridobiti ljudi in jih prepojit z vero v pravičnost narodnoosvobodilnega boja. Njegov okraj, ki je vključeval vse gorjanske vasi — Zasip, Podhom in Dobravo, je bil izredno aktiven. Rasli so mladinski in skojevski aktivni, mladina pa je sledila svojemu sekretarju in se vključevala v organizirano delo. Se posebej si je prizadeval politično vzgojiti mlade borce, prostovoljce in jih mobilizirati čim več v smislu takratnega gesla: »Vse za NOV — vsi v NOV«.

Spet se ga je lotila bolezen, toda bil je neumoren, kajti nacistična zver je bila sredi leta 1944 že smrtno ranjena. Že je čutil svobodo, govoril o novi, pravičnejši domovini, ki jo je sam pomagal ustvarjati. A svobode in te domovine mu ni bilo dano dočakati.

ŽARKO POSTANE PARTIZAN

Pod večer, 21. junija 1944, je Janko večerjal pri Šancovih. Vračal se je z nekega sestanka v svoj tabor. Tu se je sestel tudi s svojim najmlajšim bratom Žarkom. Prinesel mu je pištolo ter mu na glavo posadil titovko. Tako mu je na slovesen način sporočil, da je od zdaj naprej partizan in član okrajnega komiteja SKOJ.

Z Žarkom sta se dogovorila tudi, da se bosta naslednjega dne okrog poldne sestala ob Novakovem mostu pri Debelem kamnu, kot domačini imenujejo ta kraj. Od tam bi šla skupaj na Pirnike, na neki napovedani skojevski sestanek. Žarko pa naj bi že dopoldne pripeljal do tja dve bali strešne lepenke, ki bi jo uporabili za streho nove partizanske barake na poključki strani Radovne.

MORILSKA ZASEDA

Žarko je prvi del naloge opravil že zjutraj, proti poldnevju pa se je peljal proti Gorjam na vozo, ki ga je vodil Janko Šetina iz Radovne. Ta je na ovinu pri Debelem kamnu zagledal Nemce in rekel: »Žarko, Švabi!« Žarko se je pognal v gozd. Prav v tem trenutku pa je po poti od mosta prišel nič hudega slučeti Janko Rekelj v partizanski uniformi s titovko na glavi, oborožen. Nemci in domobranci, ki so brčkone tja prišli čez Laze in Pirnike, so vžgali po Janku. Rafal iz strojnice ga je pokosil. Obležal je na cesti mrtev.

Žarko je slišal to streljanje. Temna slutnja ga je obšla, saj je vedel, da bi mu nasproti moral priti brat. In res, Šancov ata in nekaj borcev so naslednje jutro ob šumeči Radovni pokopali padlega sekretarja SKOJ Janka Reklja-Špika.

POLDRUGO LETO STARO PISMO

Štirinajst dni pozneje se je Janku Reklju v Železnikih rodil sin. Okupator je nedolžnemu otroku še pred rojstvom vzel očeta. Marija je za Jankovo smrt zvedela šele čez nekaj mesecev od nekega Tržičana na Golniku. Ni in ni mogla verjeti, toda resnico so ji potrdili Jankovi domači, ki so ji smrt prikri-vali, ker je prav takrat rodila.

Oktobra 1945. leta, ko so prekopali Janka na Dobravsko pokopališče, pa so Mariji izročili Jankovo poslednje pismo.

Draga Miša!

Zahvaljujem se ti za pismo, katerega sem srečen sprejel. Počutim se dobro in sem zdrav in živ, čeprav je danes živeti umetnost. Živimo in borimo se prežeti z novimi močmi in radostjo v srcih. Veselimo se vsakega našega uspeha.

Marija bodi zdrava in močna, srečna in vesela ter ponosa kot je lahko le vsaka slovenska mati.

Upam, da te bom kmalu lahko obiskal, kajti boljša bodočnost je pred vrati in vsem nam bo kmalu zasijalo pravo, zaželeno, svobodno sonce.

Tvoj Janko!

LUDVIK AMBROŽIČ

VČERAJ SKORAJ OTROK, DANES KOMANDANT BATALJONA

Dež neusmiljeno biča znane partizanske obraze, stopala potiskajo odpadlo jesensko listje globoko v blato. Pa vendar; srečanja, kakršno je bilo v soboto v Bučki, so splet nepozabnega in v dandanašnjih dneh vedno znova potrjenega ...!

»Predanost svojemu narodu, boji, vsakodnevno učenje in prenašanje znanja od tovariša do tovariša, od komandnega kadra na borce in obratno, zaupanje v naš komandni kader, v našo partijo in Tita, to in še marsikaj nas je naredilo močne.

Devetnajst let sem imel, ko sem postal komandant bataljona. V današnjih pogojih ta leta morda ne pomenijo veliko, takrat pa smo bili (morali smo biti) odrasli ljudje,« pripoveduje Janez Kocjančič-Stojan. Svojo partizansko pot je začel v Drugi grupi odredov. Ko je leta odšla preko Gorjancev na Štajersko, je bil na Verdu ranjen. To se je zgodilo med napadom na vlak, ko so partizani reševali internirance. Prepeljan je bil v pokretno bolnišnico na Kurešček, kjer se je znašel v krimski ofenzivi. Del ranjencev so prepeljali v Loško dolino (to je bila tista bolnišnica v kateri so padli vsi ranjenci razen treh: Ivana Mulca, Vinka Smolnikarja in Ivana Snoja). Tu je preživel roško ofenzivo. Pozneje je prišel s skupino ranjencev pod Lipoglav, kjer se je priključil tamkajšnjim partizanskim enotam. Tako je prišel septembra 1942 na Trebelno, kjer je bila ustanovljena Gubčeva brigada. V Gubčevi brigadi je ostal do avgusta 1943, ko so se vrnile nekatere partizanske enote s Štajerske na Dolenjsko in ko je bil ustanovljen četrti bataljon Gubčeve brigade, katerega komandant je bil Jože Logar-Slovan.

SLOVAN ZAVPIJE: »HEJ, ŠVABI, SMO ŽE TU!«

Pod smreko z globoko povešenimi vejami stoji skupina mladih fantov in deklet. »Vidiš,« pravi nekdo. »Tam je tovariš Slovan. Mislim, da sem prebral v knjigi o Dolenjskem odredu, da je ...«

»Da, Ljudmila Saje-Kresetova (Maruša) je opisala dogodek okoli Brezove rebri. V

Se še spominjaš tistega dne?

Zadnjo soboto v oktobru se je na Bučki, majhni dolenjski vasici, zbralo več kot 4.000 občanov Novega mesta in Sevnice, da bi proslavili občinski praznik. Med udeleženci so bili tudi številni borci 12. SNOU brigade ter gostje: Franc Šetinc, Miha Marinko, Niko Šilih, Miha Butara, Franc Krese-Coban in drugi.

Tega dne so se spomnili 35-letnice dogodkov v tej vasi, ko so želele partizanske enote preprečiti okupatorjevo izseljevanje ter pritegniti v naše vrste čim več domačinov. Čeprav akcija ni povsem uspela, so ob italijansko-nemški meji z njo opozorili na prisotnost partizanskih čet. Teh težkih dni se je v slavnostnem govoru spomnil tovariš Franc Šetinc, sekretar CK ZKS Slovenije. V govoru je tudi opozoril na ponovno oživiljanje fašizma v sosednji Avstriji in drugod v svetu.

Ob pestrem programu so prireditev sklenili s tovariškim srečanjem borcev 12. SNOUB in jim izročili značke in monografijo Dvanajste brigade.

VLADO PODGORSEK

stal komandant njenega petega bataljona, katerega jedro so še vedno sestavljali borci iz nekdanjega četrtega bataljona Gubčeve brigade.

Na takšnih srečanjih, kot je to v Bučki, človek podoživlja svojo mladost in revolucijo narodnoosvobodilnega boja iz časa, ko je najbolj plamtela. Sam sem najbolj viharo obdobje partizanstva preživel na Štajerskem. Nikoli ne bom pozabil trenutka, ko sem iz Dobrovelj nesel in rokah ranjenega komandata Staneta. Bilo je to takrat, ko sta padla tudi Vera Šlandrova in Jug Kraigher (komisar cone).

Enaindvajset let sem imel, ko sem šel na Štajersko. Toda človek je v tistih razmerah zelo hitro odrasel. Res je, da te v vsa-

je sicer polna velikih uspehov pa tudi trpkih bolečin.

»ŠEST LET SEM OPISOVAL NAŠO POT«

Jože Peskar je prišel v Dvanajsto brigado ob njenem nastanku. Bilo je to v Mokronogu 24. septembra 1943. Brigada je bila sestavljena iz jedra 6. brigade Slavka Šlandra, iz četrtega bataljona Gubčeve brigade, iz novomobiliziranih partizanov z Dolenjskega, iz ljubljanskih prostovoljcev in drugih borcev, ki so se vključili v brigado iz raznih delov takratne ljubljanske pokrajine.

Komandant brigade je bil Radomir Bo-

našega časnika. Sam pravi, da mu je knjiga pojedla nekaj živcev in da verjetno ne bi več zmogel zbrati toliko moči, da bi se ponovno lotil takšnega dela. Ves trud pa odtehta zadovoljstvo borcev, ki so knjigo prebrali in jo dobro ocenili.

Tudi Jože Peskar je prehodil partizansko pot od borca do komandanta bataljona in kadarkoli pride na srečanje kot je bilo tega dne v Bučki, je znova prehodi.

BELOGARDISTIČNA ZVER Z OKRVAVLJENIM NOŽEM

Tudi Filip Lavič je prišel septembra 1943 v Dvanajsto brigado. Enega brata je imel med partizani v Ljubljanski brigadi, drugega v internaciji, v internaciji pa je bila tudi Filipova sestra. Eno sestro so mu ubili v Stični.

Od pastirja do vestnega kurirja, bi lahko zapisali pod njegovo fotografijo. Filip bi lahko napisal še veliko več. Opisal bi lahko hude trenutke med napadom na Zdensko vas, ko so rušili bunkerje. Tako se je »gnal«, da mu je za trenutek odpovedalo srce. In ni dosti manjkalo, da ga niso ujeli.

»Med partizane sem hotel že leta 1942, v Drugo grupo odredov. Moral sem se vrniti domov, ker so rekli, da sem premlad. Ves čas po tistem sem razmišljal samo o partizanih, o tem, da bo prišel čas, ko bom tudi sam stal v njihovi vrsti,« pripoveduje Filip.

»Takrat pri sv. Križu pri Litiji je bila v mojem sroju zvrhana mera groze. Med napadom so me ujeli domobranci in me postavili v skupino ostalih zajetih tovarišev. Sezuti smo se morali in čakati, da nas pokoljejo. Še danes vidim belogardistično zver z okrvavljenim nožem, ki je paral vato. Dva tovariša ob meni sta bila že zaklana; takrat sem se poglaval v beg ...!

Od življenja do smrti je bil res en sam korak. Pozneje sem bil še v VDV brigadi. Tlik pred osvoboditvijo sem bil v Slovenskih Konjicah ranjen.

Takšna srečanja borcev? To je dandanes tisto največ v mojem sedanjem življenju.

✱

Razvijanje tradicij NOB? To so resnice naše revolucije in naše znage, besedujejo

Jože Logar-Slovan

njem je tudi na značilen način opisan del sposobnosti Jožeta Logarja-Slovana.

... Ponoči smo se premaknili na nove položaje okoli Brezove rebri. Takoj po razpadu Italije smo v to vas zvozili precej sladkorja. V njej smo sedaj kuhali, počivali in imeli politične ure. Ko je tako sedel ves bataljon pri politični uri, opazi nekdo dva Švaba, ki sta se pojavila le deset metrov pod nami, kjer sta bila privezana dva naša konja. Jože Logar-Slovan, komandant 4. bataljona, tedaj zavpije: »Švabi so tu!«

V tem trenutku je že začelo pokati. Spopadli smo se na nekaj metrov z brzostrelkami in bombami. Slovan je tedaj izginil. Čez nekaj minut pa se je s štirimi borci že pojavil Nemcema za hrbtom in jim zavpil: »Hej, Švabi, smo že tu!«

Nemce smo popolnoma zmešali. Začeli so teči po hribu navzdol proti vasi ... V Brezovi rebri smo zajeli štiri nemške voznike, ki so čakali, da bi z vozovi odpeljali naš sladkor. Povedali so nam, da jim je jutraj nemška komanda sporočila, da tod okoli ni več nobenega partizana ...

... Leta 1942 sem se vključil v Kamniški bataljon,« pripoveduje tovariš Slovan. »Po štirinajstih dneh sem odšel v Zasavski bataljon. Bil sem komandir zaščite komandata Staneta in namestnik komandanta Savinjskega bataljona, kasneje komandant tega bataljona. Od tam sem odšel za komandanta 4. bataljona Gubčeve brigade, ki se je 18. septembra vključil v sestav Šlandrove brigade in je postal njej 5. bataljon. Ob ustanovitvi Dvanajste brigade sem po-

Janez Kocjančič-Stojan

kem primeru najprej prizadene nenadna groza smrti (tiste nasilne), kasneje pa ojekleniš. Sam sem bil šestkrat ranjen, izgubil sem veliko osebnih prijateljev. To je bil trd in neizprosni čas. Do kapitulacije Italije nismo niti enkrat ležali pod streho; samo v gozdovih, na snegu, v dežju in blatu.

Spomini? Neskončno veliko jih je. Tovariš Slovan opisuje dogodke, ko so šli ustanovljat Koroški bataljon na Košuto nad Borovljami in so bili pri tem izdani. Bilo je to v aprilu leta 1943. Kamorkoli so prišli, povsod so padli v zasedo. Osemindvajset ur je trajala za njimi hajka. Njihove moči so bile do skrajnosti izčrpane. In vendar so se rešili brez žrtev.

... Včasih se mi zdi, da so bila tista leta revolucije več kot celo človeško življenje. Tudi zato hodim na takšna srečanja ker mislim, da bom vendarle odkril še nekaj, na kar sam nisem mogel najti odgovora. Zdaj imam v rokah knjigo o Dvanajsti brigadi. Težko je povedati, s kakšnimi občutki se človek loti takšnega branja. Iz stavka in stavka si globlje v preteklosti, ki

Jože Peskar

živič-Raco, politični komisar Alojz Zokalj-Džidži, namestnik komandanta Ilija Badovinac, namestnica političnega komisarja pa Ljudmila Saje-Maruša.

... Svojo partizansko pot sem začel v Drugi grupi odredov,« se spominja Jože. »V Dvanajsti brigadi sem ostal do 1. decembra, ko se je ustanovil Dolenjski odred.

Najtežje trenutke med partizani sem preživel 7. novembra 1942 na Dobrovljah. Takrat, ko je imel Simonov bataljon boje na Čreti, sem bil prvič ranjen. No, pa takrat v odredu, ko je Gubčeva brigada napadla Trško goro, je bilo tudi hudo. Nemci in domobranci so nam udarili v hrbet. Oviral nas je visok sneg, zeblo nas je in sestradeani smo bili. Mislim, da je takrat padlo tudi osem naših borcev.

Pa na dogodke v Litiji, ki jo je osvobodil Dolenjski odred, se tudi velikokrat spominim. Svoje občutke s tem v zvezi sem skušal pojasniti v knjigi Dolenjski odred, ki je izšla v knjižnici NOV in POS.

Gradivo za to monografijo je zbiral Jože Peskar celo vrsto let. Pogosto je izvedoval o posameznih dogodkih tudi preko strani

Filip Lavrič

tovariši. Takrat so bili mladi in dandanes so še vedno obdani z mladostjo. Vedo, da mladino ne zanima zgolj vojskovanje. Pogosto načenjajo vprašanja, ki se nanašajo na partizanske poglede o ljubezni, glasbi, umetnosti na sploh. Zanimajo jih vse tisto, kar je tudi dandanes sestavni del življenja; zanima jih, kako se je vse to zrcalilo v partizanskem načinu življenja.

Morda o vsem tem dandanes še vedno premalo govorimo.

»Tudi med slovenskimi partizani bi lahko našli na desetine naših Nikoletin Bursacev,« pravi tovariš Stojan. »Kaj ni bil humor pogosto naše tajno orožje?«

»Se spominjaš, ko sem te poslal v gorečo postajno poslopje in si s skokom iz prvega nadstropja polomil noge,« dregne Slovan v nekdanjega minerca Janeza.

»Kako bi se ne spominjal. Tudi Andreja Zagarja-Maja ne bom nikoli pozabil. Po mojem mnenju je bil najbolj hraber in najbolj bister minar, kar sem jih spoznal. No, Ilija Gromovnik je bil vendar razred zase. Govorijo, da je sam prevrnil več kot osemdeset vlakov. Dobro sem ga poznal in v to tudi venjamem ...!«

Tako besedujejo stari bojni tovariši in se ne menijo dosti za dež, ki neprestano lije. Tudi med pogovorom o takolimenovnem horizontalnem in vertikalnem manevru, ki ga uporablja sodobno vojskovanje in ob soočenju z zadnjo stopnjo moderne oborožitve, so enotni v sklepu: ljudstva, ki ve za kaj se bojuje, ni mogoče premagati.

SILVO TERSEK

REPORTAŽA ZA »TV 15«

Ker nismo le številke, smo ljudje

Še vedno mi zveni v ušesih heimatdienstovska pobožna molitev in kletev (gre tudi za histerične proteste, zborovanja in sestanke pa podpise in vpitje, ki so se ga nekateri naučili v Adolfovi herenfolkovski šoli), ki je bila namenjena avtorjem televizijskega filma »Tujci v domovini«. Vedno znova se moram spomniti pretkane, v zelen zamet zavite in kislo goljufive zlohotnosti. Kdo ni vedel že takrat, da je to in slabo prikrito smrtno sovraštvo do Slovencev, rezultat prizadevanj neonacističnih sil in vodstva koroškega heimatdiensta.

Zdaj, ko to gnezdo ni več skrito v vejah nekakšne demokracije, je videti vse več »Vinskih kraljev«, kakršnega sem lani in letos ponovno obiskal v Kramargasse pa tržnici v Celovcu. Njemu podobnih nadutih protislovenskih fanatikov je kar lepo število. Pri tem ne gre za poklicno cehovsko navezanost; gre za podporo heimatdienstovske neonacistične filozofije. Skupaj z njimi se v tem (kar pretoplem) gnezdu zbirajo propadli hitlerjevski karieri- sti, člani nekdanjega Wehrmachta, Gestapa, Hitlerjugenda, rjavosrajčnikov, kriminalcev in zločincev. Vsa ta herenfolkovska, ambiciozno bolelna družina hoče imeti ponovno v rokah bič in vajeti. Spet govorijo o »ein folk — ein führer«.

Nacifaštom so spet zrasle peruti. V demokratični Avstriji se lahko šopirijo in kitijo z nacističnimi odlikovanji, lentami in prapori, gesli in parolami. V teh ljudeh je zastrašujoče prisoten Hitlerjev mit, ki mu nekateri v Avstriji postavljajo kapelice.

KLEŠČE SE STISKAJO

Odprl sem deseti zvezek Brockhaus Lexikon iz leta 1902, kjer na 177. strani piše, da je bilo 1900. leta na Koroškem 367.322 prebivalcev, med temi 269.960 Nemcev (71 odstotkov) in 90.359 Slovencev (28 odstotkov). Na Koroškem je bilo 28 sodišč, 252 občin, 2864 vasi in naselij in 51.003 stanovanjskih hiš. Podatki govore še o tem, koliko je bilo pismenih, polpismenih in nepismenih prebivalcev in drugo.

V stari Avstriji (ječi narodov) so začeli prešteti narode že leta 1830. Preštevali so Slovence, Hrvate, Srbe, Čehe, Slovake, Bolgare, Romune, Madžare, Italijane, Albance itd. Po slehernem štetju v posameznih desetletjih je bilo manj prebivalcev. Nasilna germanizacija je zobala in požirala nemočne narode. Ni jih bilo malo, ki so končali kot »topovska hrana«.

Vsi naštet narodi so se temne avstrijske ječe rešili, vsi razen Slovencev in gradiščanskih Hrvatov onkraj Karavank. Ker jih doslej ni bilo mogoče uničiti drugače, jih bodo spet prešteli. Klešče Heimatdiensta se stiskajo. Slovence na Koroškem hočejo stisniti tako, da bi postali nič. Ne, Slovenec na Koroškem dandanes ni lahko biti.

Pred dnevi sem obiskal s prijate-

ljem Celovec. Spet sem se odločil prestopiti »trgovino sovraštva« na Kramergasse št. 12. Lani je imel njen lastnik razstavljene dve polne izložbe Heimatdienstove — protislovenske propagande. Ostalega blaga za prodajo skoraj ni bilo.

MED TONAMI »LITERATURE«

Tokrat je bilo precej drugače. V trgovini je bilo le še nekaj heimatdienstovskih letakov, ki pa jih nisem mogel dobiti. Prodajalka nama je samo svetovala, naj se oglasiva na predsedstvu te organizacije. Tam da imajo takega gradiva dovolj.

Želela sva sicer govoriti z lastnikom trgovine, pa je rekla, da za pogovor ni dosegljiv. Samo še naslov nama je dala in sva odšla.

In kmalu sva prestopila prag slavnega predsedstva Heimatdiensta. Vljudo sva vprašala po propagandnem gradivu in ostalem tisku, ki je v zvezi s preštevanjem manjšine na avstrijskem Koroškem.

»In iz katere občine ste,« je vprašala uslužbenka.

»Iz kranjske,« sem odgovoril.

Zbegana uslužbenka je ponovila vprašanje. Moral sem ji pojasniti, da gradiva ne potrebujem za občino, pač pa

za sebe. Ponovil sem, da sem doma iz Kranja.

Heimatdienstova gospa se je dolgo in mrtvo zastrela v naju. Tudi ostali uslužbenki so prenehali z delom. Hudo neprijetno ozračje je motila le stenska ura. Nekaj trenutkov kasneje se je vsul plaz dialogov. Slišala sva na ščitu vsemogočnega nacizma rojene misli, slišala vpitje in čutila utrip žil na vratovih.

Z velikih skladovnic propagandnega gradiva, ki je tičalo po pisarnah in hodnikih, sva nabrala nekaj primerkov, ki jih bo Heimatdienst te dni potisnil med javnost. Tokrat izjemoma in prvič pišejo propagando v slovenskem in nemškem jeziku. Izredna pozornost...!

V rokah sva držala »literaturo« s članki, ki so bili okronani z naslovi: »Koroški Heimatdienst proti slovenskemu nacional-komunizmu!«

»Protestni razglas proti diktatu dvojezičnih napisov!«

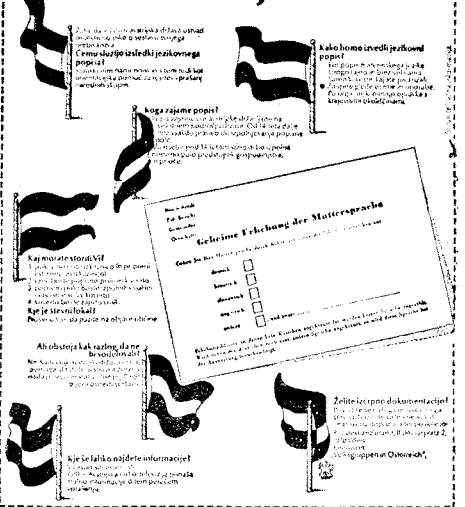
»Koroški Heimatdienst za ljudstvo in domovino!«

»Slovenske Koroške NI!«

»Kdor bo pri štetju ob strani, podpira komuniste in Titove Slovence!«

»Koroška mladina! Vsi od 14. let na preštevanje!«

Jezikovni popis 14. novembra. Zakaj?

Samo tokrat so navodila za popis napisana v slovensčini. Volilni listek pa je za vse prebivalce napisan v nemščini.

Wer neben Deutsch auch Slowenisch ankreuzt oder Windisch hinschreibt, wird als Slowene gezählt!

IT DIE ZÄHL!

Kärntner!
Beim Zählen nicht fehlen!

Wichtig für alle! - wichtig für alle!

Teilnahme an der Sprachenzählung am 14. November ist nur in der Wohnsitzgemeinde möglich!

Staatsbürger mit zwei Wohnsitzen sind nur in ihrer Gemeinde teilnahmeberechtigt, in der sie am 10. Oktober 1976 in der Haushaltsliste eingetragen sind!

ES GIBT KEINE WAHLKARTEN!

Am 14. November daher alle Kärntner, die das 14. Lebensjahr vollendet haben, nach Hause zur Zählung!

Kärntner! Verständigt hievon auch alle Verwandten und Bekannten, die auswärts arbeiten oder studieren!

Teilnahme ist Kärntnerpflicht!

DEUTSCH ☒ **SLOWENE** ☐ **WENN DU NICHT SLOWENE SEIN WILLST**

Spende ermöglicht unsere Arbeit gegen die Kärntner-Slowenisierung
chen Südkärntner! Unsere Informations- und Aufklärungsarbeit (Plakate, Aufträge) erfordert enorme Mittel. Stehen Sie nicht abseits! Leisten auch Sie einen Beitrag!

Klagenfurt erhält neue slowenische Großkampfstätte

Das ist ein Stimmzettel für den 14. Nov. 1976!

MUSTER

RUF DER HEIMAT

Wir fordern die Minderheiten-Feststellung!

Zählung!

KÄRNTNER HEIMATDIENST gegen slowenischen Nationalkommunismus
Für gleichberechtigtes, friedliches Miteinander aller Kärntner

»Pozor! Kdor poleg nemškega tudi slovensko označi, bo za Slovence preštet...!«

Njihovi sestanki govore, da hočejo Slovenci dvojezičnost na celem Koroškem, da hočejo veliko Slovenijo. Pod koroški zemljevid podtikajo napis Socialistične republike Slovenije in podobno.

Tone, veliko ton takšnih »resnic« potuje te dni po koroških občinah. Ni jih malo, ki menijo, da bo nasilno preštevane naše manjšine v Avstriji spopad ostankov nacifašizma in demokracije v tej deželi.

KDOR PRIZNA MATER JE IZDAJALEC

Sovinistična mržnja do Slovencev prihaja tudi s prižnice. Gospodovni župnik Wilhelm Mucher je eden fanatičnih bojevnikov in propagatorjev heimatdienstovske »politike«. Celovski škof dr. Koestner ga je pred nedavnim pismeno opozoril, da naj kot duhovnik deluje v smislu sprave med narodom na Koroškem. Mucherjevi brambovski politični govori in verske pridige so za slovenske vernike zelo žaljive (in nekrščanske).

Kljub škofovi prepovedi politizira in širi šovinizem do Slovencev.

Boj za obstoj koroških Slovencev ima dolgo zgodovino, katere pomemben del se piše v teh dneh. V objektivno poštenem delu avstrijskih državljanov so deležni koroški Slovenci razumevanja in pomoči. Med večinskim narodom niso osamljeni, čeprav jim večina političnih strank (na čelu s heimatdienstom) dela zastrašujočo krivico. Čeprav so bili koroški Slovenci v Avstriji prve žrtve nacizma in tudi prvi borci proti njemu, se morajo dandanes boriti za osnovne pravice, ki naj jih ima človek. Ne, materinemu jeziku se ne bodo odpovedali in tudi ne v avstrijski državni pogodbi zagotovljenim pravicam.

Koroški pesnik Valentin Polanšek je že pred dvajsetimi leti zapisal:

Vstani in se brani,
če si res sin svobodoljubnega očeta!
Glasno zaključiti v svet:
kdo se je tako prevzel,
da nas bi rad preštel?
Saj nismo v gosteh — na koroških tleh...

ANTON GRAŠIČ-SAVO

Vse stranke, ki so pod dežnikom heimatdiensta, so vključile vsa mogoča sredstva, ki jih imajo v svojih rokah, da bi Slovincem na Koroškem zadali zadnji udarec. V propagando ne pozabljajo vključiti najrazličnejše sovražno izzivalne žaljivke, zlohotne in izmišljene laži, kar je mogoče odčitati na lepakih in drugem propagandnem tisku.

Gledališče ljudske vstaje ob meji

Zgodilo se je v Mariboru. Da pa bodo stvari jasne, si pogledajmo širše okvire, kamor to gledališče spada, kako je nastalo, kdo je bil med pobudniki, pionirji tega gledališča, kakšne so njegove idejne in estetske zasnove in do kam je Gledališče ljudske vstaje v tem svojem hotenju prišlo.

Gledališče ljudske vstaje spada in ima svoje rojstvo v ansamblu Mariborskega dramskega gledališča. Zato si najprej pogledajmo, kaj se dogaja v tem gledališču in kakšna so njegova idejno-estetska izhodišča.

Kot je znano so v Mariboru pred desetimi leti prvič pripravili srečanje poklicnih slovenskih dramskih gledališč. Leta 1970 se je to srečanje poimenovalo v Borštnikovo srečanje, desetdnevno srečanje s programom predstav in obrobni manifestacijami širšega družbenega in kulturnega pomena. Borštnikovo srečanje se je zadnja leta spremenilo v gledališko in idejno organizacijo s podeljevanjem Borštnikovih odličij, diplom in prstanom najboljšemu slovenskemu dramskemu igralcu.

Ze otvoritev prvega srečanja dramskih gledališč je bila z dvema slovenskima avtorjema, Linhartom in Cankarjem. Linhartov Maticek je že v začetku odpiral kot odkrito revolucionarno besedilo nova pota slovenskemu gledališču tudi med osvobodilno revolucijo. Bil je prvi dokument dramatične miselnosti v naši književnosti in gledališču in je nakazal idejno, estetsko in umetniško smer tudi plemenitemu nadaljnjemu delu gledališč pa tudi mariborskemu srečanju in dodatni gledališki dejavnosti. Od tu dalje se je rojevala in dozorevala ideja o Gledališču ljudske vstaje, ki se je prvokrat uradno sestalo in pokazalo javnosti leta 1973.

Ce hočemo pravilno razumeti vlogo Gledališča ljudske vstaje, moramo prav tako poznati prostor, kjer deluje in iz katerega izhaja. Osebe, ki nastopajo v Gledališču ljudske vstaje so namreč iste kot so v mariborski Drami ali Operi, poleg še drugih gostov. Tako idejno-estetsko ta dva gledališča ne moremo jemati kot dve različni stvari, ampak kvečjemu kot dva kraka iste stvari, ki se med seboj vsebinsko in idejno dopolnjujeta, glede na to, kje nastopata, pa primerno usklajujeta program.

Prav tako ni naključje, da je bil že ob začetku gledaliških srečanj poleg Linharta na programu tudi Cankar s svojim Pohujšanjem. Tudi letošnje srečanje je v celoti uglašeno na obletnico 100-letnice pisateljevega rojstva in predstavlja zato tako srečanje kot programska usmeritev mariborskega pa tudi drugih slovenskih gledališč še posebno pa Gledališča ljudske vstaje začetni akord v iztek letošnjih tovrstnih praznovanj, ki bodo dobila ponovno močnejšo barvo v mesecu decembru.

Ta dva pisatelja, Linhart in Cankar, slovenskega gledališča sta s svojim pisanjem naložila sebi in gledališkim ljudem poslej zahtevno nalogo biti zvest v idejni in organizacijski zasnovi poslanstvu začetkom slovenskega gledališča, ki so hkrati tudi že zasnove sodobnega slovenskega gledališča.

Demokratizacija kulturne politike pa zahteva ob geslu človek, delo, kultura, oblikovanje takih kulturnih programov, ki ne bi služili le izbrani eliti, ampak je program s svojimi kulturnimi vrednotami last vseh nas, občinstva različnih socialnih slojev.

VEČPLASTNO IN VEČMERO

V tem duhu je ansambel mariborske Drame s svojim vodstvom na čelu, direktor je Branko Gombač, pred leti prav v času Borštnikovega srečanja sklenilo odpreti in spustiti gledališko zavest tudi v okoliških

in oddaljenejših krajih mariborske regije, predvsem pa ob severozahodni meji.

V skladu s svojim široko zastavljenim programom in z načelom, da je potrebno nuditi kulturo najširšim ljudskim množicam, našemu delovnemu človeku, je lahko mariborsko gledališče pri svojem gostovanju in Borštnikovem srečanju računalo na močno podporo delovnih kolektivov. Letos se jih je nabralo štiriintrideset, Kreditna banka Maribor pa je še posebej podprla delovanje in gostovanje Gledališča ljudske vstaje. Brez tega tesnega sodelovanja najbrž ne bi bilo niti srečanja, niti gostovanj, še manj obiskov v zaostalih in oddaljenih krajih, pa v šolah, karavlah in drugih zapuščenih prebivalcev.

Letošnja mariborska gostovanja so usmerjena predvsem na Koroško, tako z rednimi predstavami na gostovanju kot tudi z Gledališčem ljudske vstaje. Ti kraji so Ravne, Slovenj Gradec, Meslinje, Mežica, Črna, Prevalje, Holmec, Kotlje, Globasnica, Pliberk in med drugimi še Sele na avstrijskem Koroškem. Tako široko zastavljen program zahteva seveda tudi velik napor ansambla, ki mu prav pri Gledališču ljudske vstaje pomaga še orkester JLA iz Maribora, pa tudi nekateri naši umetniki iz drugih kulturnih področij, tako da program tega gledališča zajema najširši krog kulturnega delovanja, hkrati pa s tem lahko zadovoljuje tudi najširši krog odjemalcev te kulture.

ŠTEVILO GLEDALCEV NARAŠČA

Ne glede na to, koliko so statistike lahko pokazatelj resničnega števila ljudi na predstavah, če tu upoštevamo namreč zastarelo metodo abonmajske prodaje, ki menda danes ne ustreza več, posebno ne svobodnemu ponujanju in potrošnji tudi umetniških dobrin, ne glede na to torej, moramo vendarle zaključiti, da se je število gledalcev dvignilo od 3500 do 23.000, da po-

KULTURNI OBZORNIK

slanstvo mariborskega gledališča torej rojeva velikanske uspehe. Ljudje so sprejeli gledališče za svojo potrebo, vraslo se je v njihovo življenje, s tem kažejo zanimanje tudi za slovensko besedo in marksistično idejno usmeritev mariborskega gledališča, ki v svoj repertoar, že zaradi svojega poslanstva in lege ob meji, ne uvršča praznih zahodnih komedij, ki našemu človeku ne morejo ničesar pripovedovati, ampak predvsem dela, ki imajo socialno vsebino, tudi politično, kolikor je politika prisotna v gledališkem delu. Gre torej za usmeritev v brechtovski stilu, čeprav se tu in tam ne izognejo zdravemu in sproščevalnemu smehu kvalitetne komedije.

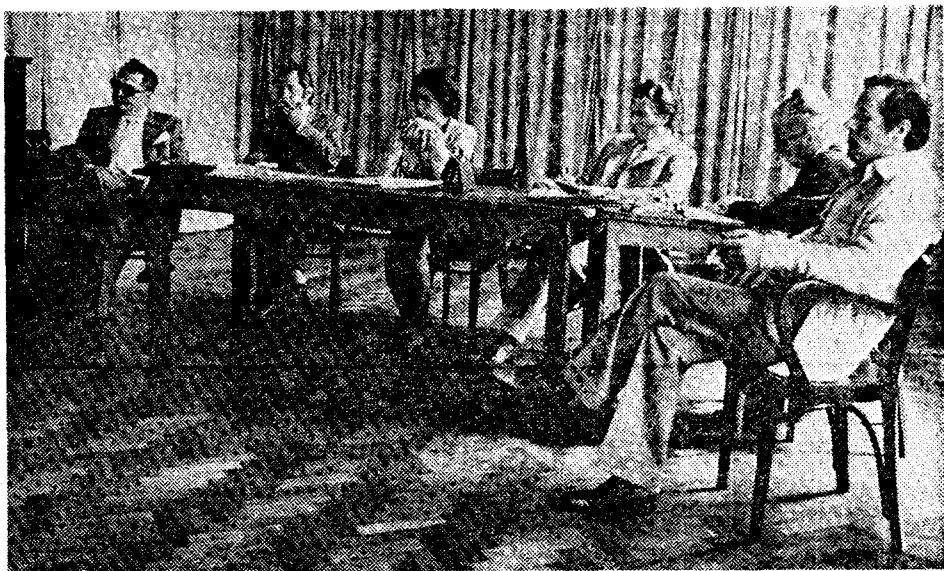
★

NOVI PARTIZANI

Gledališče mora dejati na leto povprečno petintrideset predstav na terenu, k temu

Opere, nato veliki vojaški orkester, pa kakšna pevka zabavne glasbe, tudi novosadski igralci bodo prišli letos, ker imajo nastudiranega Borisava Stankovića, katerega tematika se bo vključila v siceršnjo vsebinsko zasnovo Gledališča ljudske vstaje letos, se pravi v recital iz Cankarjevih del. Vsako leto gostujejo v tem gledališču gostje iz drugih republik s svojimi krajšimi deli, med temi so tudi prvaki raznih narodnih gledališč po Jugoslaviji. Tudi vojska aktivno sodeluje v programu, saj imajo v vsaki vojašnici kakšno skupino nadarjenih igralcev, da lahko pripravijo svojo, navadno krajšo enodejanko.

Na gostovanja hodi Gledališče ljudske vstaje s prevoznimi sredstvi, ki jim jih ponudi vojaščina, avtobusom, kamionom in podobno. Odziv in hvaležnost publike, tako vojakov kot gorskih šol, pa kmetov in drugih občanov odnagnjenih krajev, sta nepopisna. Če je potrebno, člani ansambla po-

Prva premiera mariborskega gledališča v letošnji sezoni: J. Kesar: »Kaj je mogoče, tovariši, da smo vsi mi volji?«

pa je potrebno prišteti še gostovanja Gledališča ljudske vstaje. To gledališče je bilo ustanovljeno leta 1973 ob trideseti obletnici ustanovitve našega partizanskega frontnega gledališča in tudi deluje po principih in idejni osnovi kot je deloval njegov brat med narodnoosvobodilno borbo.

Med prvimi pobudniki in igralci so bili Jože Zupan, Marjan Bačko in režiser Voja Soldatovič, sicer iz Novega Sada pa že naturaliziran slovenski režiser, ki je tudi komisar gledališča. Danes hodijo na teren že v veliko večji številni zasedbi. V letošnjem letu so v času Borštnikovega srečanja in bodo se nekajkrat pozneje, odšli po karavlah, šolah, vojašnicah, majhnih obmejnih krajih v naslednji zasedbi: osem bo igralcev in pevcev mariborskega gledališča in

magajo tudi v snežnem metezu, prinesejo hrano v te kraje, za nagrado pa se vsi zberejo okoli kotla z vojaškim pasuljem, pozabijo na težave in tegobe in se vse obogatijo za nekaj trenutkov z lepo gledališko besedo, obogatijo še s človeškim in prijateljskim pogovorom. Velikokrat pridejo na taka gostovanja tudi nekdanji člani partizanskega gledališča, ki se šele v prijetnem pogovoru prav razživijo in pripovedujejo svoje spomine, doživetja in pravijo, kako radi bi zasledili tudi danes tisti tovariški duh, ki je bil taka spodbuda pri delu med vojno, da bi ga radi videli tudi v današnjem gledališču, pa še drugod. Vsaj Gledališče ljudske vstaje je prav gotovo na tej poti.

NEVA MUZIC

Dolenjski Muzej NOB in ljudske revolucije

V Novem mestu potekajo priprave za izgradnjo novega Muzeja ljudske revolucije. Pretekli teden se je ponovno sešel odbor za izgradnjo Muzeja in pregledal dosedanje delo ter ugotovil stanje in možnost za nadaljnjo uspešno izpeljavo zastavljene naloge.

Na seji odbora za izgradnjo Muzeja je bil tudi predsednik tega odbora, tovariš Bogdan Osolnik in tako potrdil vso resnost priprav in željo, da bi Muzej čimprej stal.

Med drugim so se člani odbora in drugi prisotni dogovorili, kako bodo potekala nadaljnja dela, kajti Muzej naj bi bil postavljen do 28. oktobra leta 1978, ko je tudi občinski praznik občine Novo mesto. Kot je znano, je bil na razpis izbran idejni osnutek inženirja Mirka Kozelja iz Ljubljane. Po diskusiji je prišlo še do nekaterih sprememb, a ne bistvenih.

Sedaj, ko je idejni projekt sprejet, bo lažje začeti s konkretnim delom na izgradnji dolenjskega Muzeja NOB in ljudske revolucije. Vendar pa so se težave pojavile pri financah. Čeprav so se namreč za projekt delovne organizacije obvezale v znesku 8 milijonov novih din, je do sedaj prišlo na račun le nekaj več kot 1 milijon. Delo sicer podpirata tudi republiška in občinska kulturna skupnost, vendar pa naj bi prav delovne organizacije prispevale levji delež. Morda bodo v tej zvezi posegli za pomoč tudi prek republiških meja, vedeti pa bi bilo treba, da je Muzej ne le regionalnega, ampak splošno-slovenskega pomena.

Glede na finančne težave so se prisotni strokovnjaki odločili, da začno stopenjsko gradnjo s pomočjo premostitvenih kreditov. Kamen izgradnje Muzeja ni le postavitev zgodovinskega objekta, ampak naj predvsem opominja in vzpodbuja mlajše rodove k pravilnemu razumevanju in ocenjevanju preteklosti.

NEVA MUZIC

PARTIZANSKA LJUDSKA PESEM

Vsi sveti v Parkini

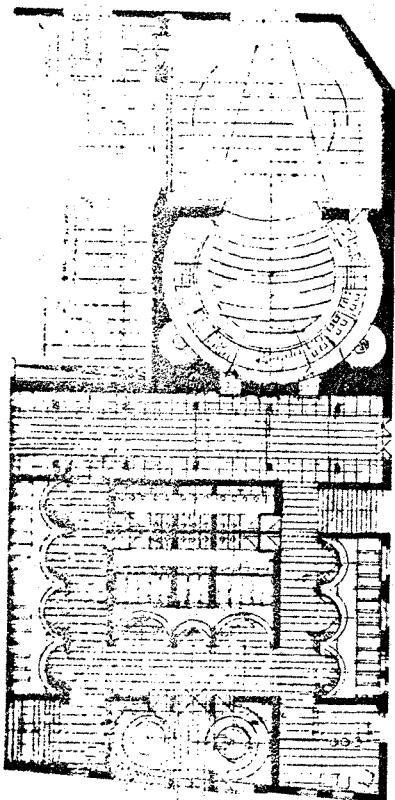
Vsem, ki spite tu v tujini,
veter poje naj vam žalno pesem.
Svojcev ne bo k vam in dragih
v ta ledeni svet,
kjer pokopani koroške naše
je mnog mladostni cvet:
da luč prižge današnji dan
in krizantem bi šop izbran
vam dal na skupni grob.
Le v led, v vaš nagrobni kamen,
vklesal umetnik čas je
svoj večni Amen.

JANEZ PIRANT

1. nov. 1942

Bistrica pri Pliberku na Koroškem

sezona 1976-77
leto XXXI
številka 1

slovensko
narodno
gledališče
maribor

ivan cankar
hlapci

Gledališki list
Hlapci

SPOMINSKO OBELEŽJE VINKU KRISTANU

NOVO MESTO — Ob letošnjem občinskem prazniku novomeške občine so na stavbi kmetijske zadruge Novo mesto odkrili spominsko obeležje revolucionarju in sekretarju novomeškega okrožja Komunistične partije Slovenije, Vinku Kristanu. Na slovesnosti je o liku marksista Vinka Kristana spregovoril sekretar medobčinskega sveta ZKS za Dolenjsko, Lojze Šterk, ki je tudi odkril obeležje. Kulturni program so pripravili učenci novomeških osnovnih šol in gasilska godba na pihala iz Novega mesta.

Lojze Šterk je v svojem nagovoru dejal: »Marksistično gibanje na Dolenjskem, posebno še v Novem mestu, ima daljšo zgodovino, saj segajo odmevi socialnih bojev in razširjanje marksistične misli že skoraj sto let nazaj. Njena živahnost, pogojena z razvojem delavstva in zunanjimi vplivi, je prišla organizirano med ljudi že pred 80 leti s socialdemokratskimi shodi, ideje oktobrske revolucije, okrepljene z delom domačih revolucionarjev, pa so se globoko vrezale v ljudske množice, kar je prišlo do izraza v številnih nemirih in celo uporih. Najpomembnejši odmevi spoznane potrebe po novih odnosih, so bile javne manifestacije ljudske volje v tem času zlasti v Kandiji, Kostanjevici, Vinici in drugje. Med ljudmi, preprostimi dolenjskimi delavci, kmeti, obrtniki in nižjimi uradniki, pa je tlelo novo upanje in iskanje poti pravičnejšega razvoja.«

Vinko Kristan je kot inštruktor Komunistične partije Slovenije v novomeškem okrožju povezoval napredne sile, usmerjal delo celice, sprejemal v

DOPISNIKI NAM POROČAJO

in med njimi večji del borcev prve in druge brigade.

Prvi dan smo opravili pot iz Kopra do Dubrovnika, kjer smo si ogledali znamenitosti tega bisera Jadrana. Za nekaj trenutkov smo se ustavili tudi na Blogradu na moru, kjer smo si ogledali spominsko obeležje na kraju, kjer sta se izkrcali prva in druga prekomorska brigada. Od tam sta nadaljevali pot čez Liko v Bosno.

Na Korčulo smo se pripeljali s trajektom. Obiskali smo Velo Luko in položili venec k spomeniku padlim borcem. Po mnogih letih smo si ponovno ogledali obalo in zaliv, v katerem smo se izkrcali ob prihodu iz Italije. Na spominski plošči piše, da je na tem otoku darovalo življenje približno 350 prekomorcev.

Ustavili smo se tudi v Smokvici z namenom, da bi si ogledali grobišče borcev tretje prekomorske brigade. Domačini pa so nam povedali, da so borci prekopani na drugo pokopališče.

Po večerji v hotelu Bon Repos, ki je v neposredni bližini mesta Korčule, smo na terasi obujali spomine na prehojeno pot med NOB. Prijetno nas je presenetil moški oktet, ki nam je prepeval dalmatinske pesmi pozno v noč. Tega dne nas je pozdravil tudi predstavnik borčevske organizacije s Korčule.

Osemnajstega septembra smo se odpeljali v Split, zvečer pa čez Sinj do Knina. Tudi tam smo položili pred spomenik padlim borcem venec. V tem

V letošnjem letu bodo izvedli še eno tekmovanje, preden bodo lahko proglasili zmagovalca; PD Tabor-Vransko je bilo v okolici Črete za obletnico velike bitke, PD Polzela pa ga še pripravlja.

V žalski občini so orientacijska tekmovanja postala množična rekreacija, v kateri marljivo sodelujejo posebno pionirji in mladinci.

DARKO NARAGLAV

RADOVLJICA

LETOS MANJ GOSTOV V PARTIZANSKEM DOMU VODICE NA JELOVICI

Po podatkih, ki jih je zbral upravni odbor Partizanskega doma Vodice na Jelovici pri občinskem odboru ZZB NOV Radovljica, je bilo v letošnji počitniški sezoni okoli 300 nočnin manj kot lani. Od junija do septembra je letovalo v domu 280 borcev in njihovih članov družin. Zabeležili so nekaj nad 2200 nočnin, kar je okoli 12 odstotkov manj kot lani. Padec nočnin in števila gostov je povzročilo izredno nestanovitno, pretežno deževno vreme, ki je tudi sicer povzročalo preglavice našim turističnim krajem.

J. R.

ZGLEDNA SKRB ZA ZDRAVSTVENO VARSTVO BORCEV

O problemu zdravstvenega varstva borcev NOB v radovljiški občini je na 25. razširjeni seji razpravljala izvršni odbor predsedstva občinske konference SZDL Radovljica. Iz poročila člana izvršnega sveta občinske skupščine dr. Boruta Rusa, ki je tudi sam opravil največ zdravniških pregledov je razvidno, da je bilo od 1683 evidentiranih članov ZZB NOV do konca septembra pregledano na Bledu, v Bohinju in v Radovljici 1498 borcev. V bohinjski ambulanti čaka na sistematični pregled še 40, v radovljiški pa okoli 50 borcev, ki pregleda zaradi različnih vzrokov niso še utegnili opraviti. V vsakem primeru bodo do konca leta sistematično pregledani vsi borci, na kar se bodo začeli redni ambulantni pregledi in zdravljenje. Tega so še posebno potrebni, ker je precejšnja večina borcev zaradi posledic bojne bolehnosti.

Zdravstvena služba v občini se je po oceni izvršnega odbora predsedstva OK SZDL zelo prizadevno vključila v lani

začeto akcijo za kar zaslužijo posebno pohvalo dr. Rus z Bleda, dr. Zilič iz Radovljice, dr. Hribar in dr. Bahun iz Bohinja.

Na seji so opozorili na problem financiranja zdravstvenega varstva borcev. Več pozornosti bodo morali posvetiti zlasti patronažni službi pri skrbi in zdravljenju posameznih najbolj zdravstveno ogroženih borcev.

Občinski odbor ZZB NOV Radovljice bo v smislu nadaljnjega zdravstvenega varstva in zdravljenja borcev sklical v decembru posvet z vsemi zdravniki in osebjem na katerem bodo podrobno proučili zdravstveno stanje borcev, možnosti intenzivnega zdravljenja in pripravili program nadaljnje akcije.

JR

PREVOJE

Z OBISKA V LUKOVI BOLNIŠNICI

Združenje borcev NOV v Prevojah prireja izlete vsako leto. Tokrat pa se niso podali na dolgo pot, marveč so si izbrali za cilj bližnjo okolico. Povsod naokoli je mnogo kotičkov, ki spominjajo na težke in slavne čase naše revolucije.

Zadnja avgustovska nedelja je žarela v poletnem soncu. Zato je bil še prijetnejši hlad prelepih gozdov, skozi katere smo se peljali proti prvi točki iz leta. Na pobočju vzpetine smo zagledali hišice partizanskega Rudnika. Kmalu smo bili pri obeležju, ki spominja na tragični dan, ko je zaradi izdajstva ugasnilo več življenj. Edino Nadja iz Domžal se je rešila iz na videz brezupnega položaja, ko je bila že v krempljih okupatorja. Zdaj nam je sama pripovedovala, kako je bilo. Njenim manj sreč

KRESNICE

IZLET, KI SE JE VTISNIL V SPOMIN

Borci NOV in rezervni vojaški starešine iz Kresnic pri Litiji so se na izletu, ki se ga je udeležilo 68 članov obeh organizacij, slikali pred rojstno hišo tovariša Tita v Kumrovcu.

Foto: VINKO GABRŠEK

vrste komunistične partije nove kadre, med njimi tudi pokojnega narodnega heroja Dušana Jereba in mnoge druge, ki so dali nadaljnjemu revolucionarnemu vrenju na Dolenjskem še večji zagon in pomen, kar se je v mnogočem odražalo tudi v uspešnem razvoju narodnosvobodilnega boja v tem delu Slovenije.

SLAVKO DOKL

KOPER

PO MNOGIH LETIH SPET NA BOJNI POTI

Osrednji odbor prekomorskih brigad pri ZZB NOV v Kopru je od 16. do 19. septembra uresničil izlet po Dalmaciji do otoka Korčule. Tam so se leta 1943 izkrcali in stopile na dolgo bojno pot prekomorske brigade.

Kar poln avtobus izletnikov je bilo

OBCINSKI IN KRAJEVNI PRAZNIKI

POLJE OB SOTLI — Dne 11. 11. 1941 so Nemci odgnali prebivalce te vasi v zapore in koncentracijska taborišča.

kraju in pri spomeniku v Veliki Luki je imel krajši nagovor tovariš Albert Klun.

Ponovno velja poudariti, da bi bilo potrebno v takšne izlete vključiti čim večje število borcev. Izlet pa bi morali omogočiti tudi borcem — kmetom.

ANTON GUSTINČIČ

ŽALEC

ORIENTACIJSKA TEKMOVANJA

Orientacija je ena izmed tistih nalog, ki jim je vredno posvetiti čim večjo pozornost; tega se zavedajo tudi rezervni vojaški starešine v žalski občini. Z ustanovitvijo samoupravne interesne skupnosti za telesno kulturo pa se je ta oblika družbene dejavnosti še bolj razmahnila; v svoje programe so jo vključile številne organizacije. Posebno se pri tem odlikujejo planinska društva.

V lanskem letu so priredili štiri orientacijska tekmovanja, ki so se jih udeležili poleg planincev tudi jamarji, taborniki, člani TVD Partizan in drugi. Kljub uspešnosti organizacije pa se je pokazalo, da za to obliko rekreacije ni enotnih kriterijev pri ocenjevanju. Ob razglasitvi zmagovalca konec leta je prišlo do neljubih zapletov. Zdaj imajo pravilnik, ki ga je pripravila posebna komisija.

ŠIBENIK

ZAPORNICE SO SE V ŠIBENIKU ODDOLŽILE SPOMINU PADLIH BORCEV

Letošnje srečanje italijanskih zapornic v zadnji vojni proti okupatorjem, ki je bilo 25. in 26. septembra v Šibeniku v organizaciji šibeniškega odbora ZZB NOV, komisije za politične zapornice in internirance, bo ostalo nad dvesto udeleženkam v neizbrisnem spominu. Po lanskem prisrčnem srečanju v Ljubljani smo spoznale zdaj »naše« drage šibenčanke v njihovem med okupacijo težko preizkušnem mestu. Domala v vseh italijanskih zaporih, v katerih so bile v glavnem najštevilnejše Slovenke, je bilo tudi nekaj Dalmatink, ki so znale s svojo vedrino razpršiti marsikatero mračno misel. Zato so se povsod in pri vseh priljubile.

bn
iz
iz
fi
oor-
sve-
i in
rav-

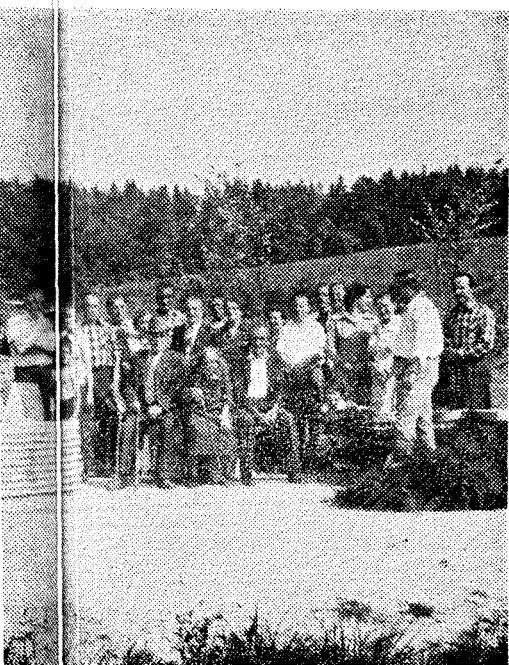
nim tovarišem, ki so obležali tam kot žrtve okupatorja, so se Prevojcani od-
dožili z vencem. Kako mirno in tiho
je danes tam v dolinici pod Rudnikom!
Sele ob spominu na žrtve in nasilje,
pomislimo, da živimo svobodni. To je
neizmerna dobrina, ki pa je zahtevala
množico življenj. Ali jo znamo ceniti
dovolj?

Sonce je neusmiljeno pripekalo in
nas gnalo naprej v prijetni hlad ko-
lovskih gozdov. Ob vznocu smo zapu-
stili avtomobile. Odpravili smo se peš
v sprva zložno poboeje. Kmalu pa se
je pot sprevrgla v strmo gamsovo ste-
zico, vendar smo k maketi nekdanje
partizanske bolnišnice prispeli vsi; ne-
kateri hitreje, drugi počasneje. Niko-
mur ni bilo žal, da je prisopihal v ti-
sto strmino, kjer je bila nekoč vkopa-
na Lukova bolnišnica. Bila je tako ne-
pristopna, da je sovražnik ne bi od-
kril brez pomoči domačih izdajalcev.
Ob napadu so Svabi pobili negibne ra-
njence, druge pa so odgnali v tabori-
šča in bolnišnico požgali. O tem dogo-
dku in delovanju bolnišnice nam je pri-
povedoval tovariš Luka. Bilo nam je jas-
no, da okupator ni hotel prizanašati ni-
ti bolnišnicam. Zato še bolj cenimo ve-
likansko delo, ki ga je opravila parti-
zanska saniteta s svojimi zdravniki in
bolničarji, kot je bil tovariš Luka.

Pogostejše bi morali obiskovati taka
obeležja, saj bude v nas zavest, da bo-
mo lahko dosegli naše smotre, če bo-
mo složni in si nesebično pomagali med
seboj.

Ko se je dan prevesil in so prve me-
gljice začele zakrivati sonce, smo se zbra-
li k malici na Bunčkovem vrtu. Ob zvo-
kih harmonike so odjeknile iz grl par-
tizanske in narodne pesmi. Prepričani
smo, da to ni bil naš poslednji izlet. V
imenj Združenja borcev NOV Prevoje
se najlepše zahvaljujemo tovarnam He-
lios, Tosama in Mlinostroj, ki so z de-
narjem podprle izvedbo izleta.

STANKO PELC

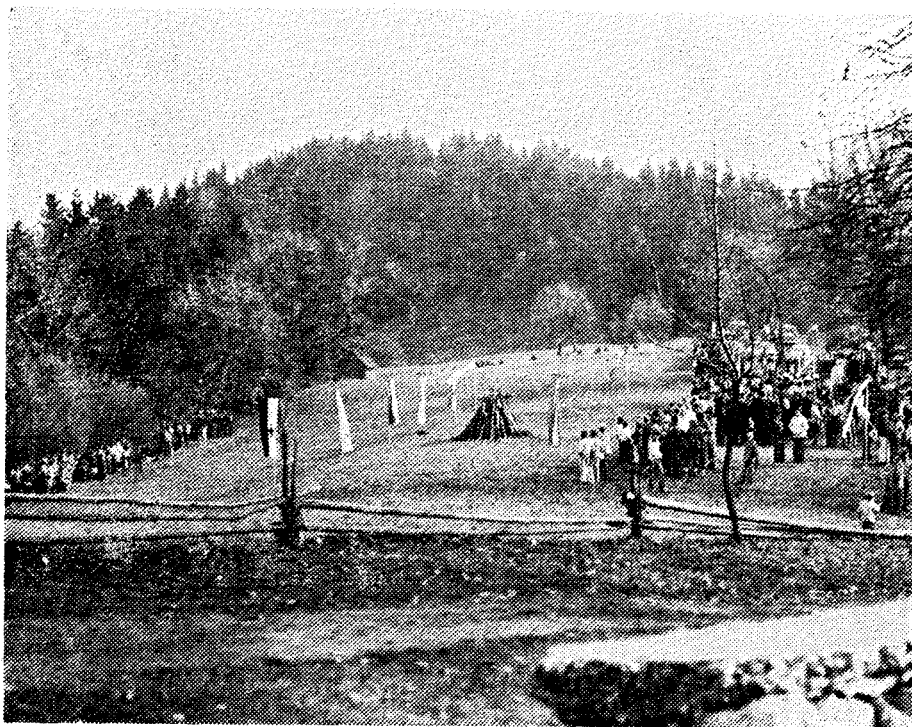

na Kolovcu, ki ga je priredilo Združenje

ČRETA

SLAVJE NA PARTIZANSKI ČRETI

Savinjski meddruštveni odbor pla-
ninskih društev in družbenopolitične
organizacije Vranskega so pripravile

Planota na Čreti, kjer je bila prva frontalna bitka s partizani.

na Čreti veliko slavlje. Tako kot minu-
lo nedeljo dopoldne pred 35. leti je
bila goljava ob cerkvi svete Katarine
prizorišče »bitke« v kateri so se prav
v spomin »spopadle« teritorialne ob-
rambne enote Žalca in Mozirja.

Tedaj je bilo približno meter sne-
ga, ko se je 55 borcev prvokrat na Šta-
jerskem spopadlo s približno šestkrat
močnejšim sovražnikom. Tokrat je
Čreto obsijalo sonce.

Na slavnosti je govoril Ludvik Zu-
panc-Ivo, ki se je sam udeležil te bit-
ke. V govoru je med drugim dejal:
»Bilo je okrog ene popoldne. Pri cerk-
vi smo postavili mitraljez, tabor ba-
taljona pa se je namestih za cerkvijo.
Ko je zaseda odstranila nemško pred-
hodnico, se je umaknila, komandanta
Jože Letonja-Kmet in Miha Pirnat-To-
leto pa sta naredila taktični načrt.
»Streljali bomo, ko bodo Nemci od-
daljeni približno dvesto metrov!«

Okrog pol dveh so se Nemci začeli
približevati v strelcih. Pustili smo jih
kot je velel ukaz, nato pa udarili.
Umaknili so se v gozd in se znova
pripravili za napad. Spet smo jih od-
bili in zdesetkali. Pri tretjem napadu
pa nam je četa nemških vojakov sku-
šala priti za hrbet. To je pravočasno
opazil Miha Pintar, ki jim je poslal
nasproti zasedo. Ta jih je potisnila v
gozd.

Naš bataljon se je nato mimo Tov-
stega vrha spustil v dolino, prečkal
glavno cesto in reko Bilsko tik za
Vranskim...«

Na slovesnosti je spregovoril še
predsednik skupščine občine Zalec,
Vlado Gorišek, ki je ob koncu pre-
bral protestno pismo v zvezi z dogo-
dki v Avstriji. Godbeniki, pevci in re-
citarji pa so pripravili lep kulturni
program.

Z bitko na Čreti je povezana tudi
tragična usoda Stanetovega Lukanca.
Tistega dne so ga namreč Nemci ujeli
in ga zverinsko mučili, da bi povedal,
kar je vedel o partizanih. Toda izdal
ni niti besedice. Naslednji dan so ga
pripeljali na Vransko, kjer je pozneje
umrl.

Tekst in foto:
TONE TAVČAR

IZ NASIH KRAJEV

Novo mesto — V domu Majde Šilc
v Novem mestu so se začela v okviru
ZSMS predavanja o civilni zaščiti in
sodelovanju mladine v SLO.

Mladi iz Novega mesta so pred ne-
davnim lahko prisluhnili tudi spomi-
nom nekdanji partizanski gledališki
igralki Vladoši Simšič-Tiran.

UČO

Prebold — Ze v začetku letošnjega
leta so člani zveze borcev na svoji
letni konferenci sklenili, da si bodo
sistematično ogledali nekatere zgodo-
vinske pomnike iz NOB.

Prvi izlet s tem v zvezi je bil orga-
niziran 10. oktobra letos. Člani bor-
čevske organizacije so obiskali Tur-
jak, Ribnico in Kočevje, Bazo 20. Med
potjo so se ustavili pri številnih spo-
minskih obeležjih in se poklonili pad-
lim borcem in drugim žrtvam fašizma.

Na drugem izletu teden dni pozneje
so se odpeljali proti Brniku. Obiskali
so Kranj in Škofjo Loko, kjer so si
ogledali muzej NOB na škofjeloškem
gradu. Cilj izleta je bila bolnišnica
Franja pri Cerknem.

Oba izleta sta zadovoljila vse ude-
ležence. Pomembno pa je tudi to, da
sta ponovno utrjevala medsebojno to-
varištvo.

DARKO NARAGLAV

Slovenjgradec — Mestna konferen-
ca SZDL Slovenjgradec je s sodelova-
njem ekonomskega šolskega centra in
osnovne šole Franjo Vrnč pripravila
v petek 29. oktobra komemoracijo
pred grobnico narodnih herojev v Slo-
venjgradcu. V programu so sodelovali
pevski zbor ekonomskega šolskega
centra in delavska godba tovarne me-
ril.

ADOLF ANKON

Jesenice — **Radovljica** — Pred ne-
davnim so pripadniki teritorialne ob-

rambe jeseniške in radovljiške občine
v učno-vzgojnem centru »Triglav«,
uspešno uresničili redni pouk vzgoje
in urejanja, načrtovanj s srednjeroč-
nim programom usposabljanja pripad-
nikov enot teritorialne obrambe.

V delu je bilo vloženo veliko tru-
da in tako ni naključje, da so bili do-
seženi dobri rezultati. Vodstvo centra
je želelo, da bi bili programi in vaje
kar najbolj prilagojeni morebitnim
vojnim pogojem. Slo je za pridobitev
kar največ praktičnega znanja. Po sle-
herni taktični vaji je bila opravljena
analiza o uspehu.

Potrjeno je bilo, da naši vojaški
obvezniki in starešine vse bolj dojema-
jo koncept SLO in ga znajo tudi v
praksi uresničiti.

Kljub velikim naporom se vojaki
in starešine niso odrekli kulturnoza-
bavnim aktivnostim. Z uspehom so
pripravili večer ob tabornem ognju,
kjer so nastopili pevci z Bleda, folk-
lorna skupina iz OZD »Veriga« in
KUD iz Radovljice.

SLAVKO STAROVERSKI

Po tovariškem srečanju v krogu do-
mačinov pred spomenikom borcem v
uporniških Vodica, kjer je bil naš
glavni tabor, smo si ogledale izredne
kulturne in naravne znamenitosti Ši-
benika in njegove okolice. Med tova-
rišicami iz drugih republik so tudi
Slovenke položile venec k spomeniku
borcem na Šubičevcu, stari šibeniški
trdnjavi proti zavojevalcem, ki so si
jo okupatorji izbrali za mesto ustrelitve
borcev.

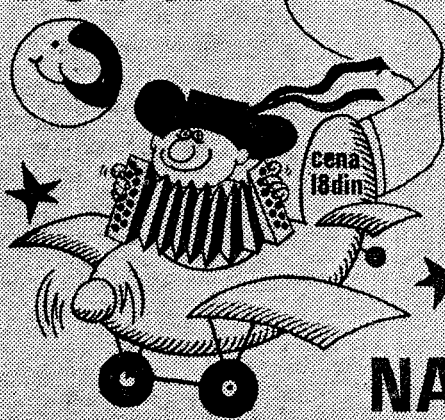
V spominskem parku na Šubičevcu,
posvečenem tam ustreljenim borcem
svobodoljubnega Šibenika, je pred
stebri, ob katerih so žrtve okupator-
jev v zadnjih trenutkih svojih mladih
življenj pogumno zlele smrti v obraz,
v krogu nekdanjih zapornic, zbor šib-

beniških dijakov in dijakinj pod vod-
stvom profesorice Vesne Mrša izve-
del kantato, ki je pretresla vse udele-
ženke.

Za vse udeleženke »s trdnih tal« pa bo
kot najbolj pretresljivo doživetje osta-
la v spominu slovesnost v ranem ne-
deljskem jutru, ko jih je ladja pope-
ljala med šibeniško otočje na mirno
morje. Ob pripovedi šibenčanke Mla-
denke Grubišić, kaj vse je v okupa-
torskem času sprejemalo v svoje glo-
bine to, v očeh turista, tako čudovito
vodovje, smo obmolknille in tiho zlele
za vencem, ki se je za nami zibal na
morski gladini, bil vse bolj drobce
in se izgubil — kot so vode tega mor-
ja pred desetletji neslišno pogoltnile
trupla na smrt izmučenih borcev in
ječ in tistih pomorcev, pi so se na
skromnih barkačah pomerili v neena-
kem boju. To oskrunjeno morje pa je
vendarle doživelo svobodo, ostalo je
naše in rodovi, ki prihajajo za nami,
vedo za ceno, ki so jo skozi stoletja
plačevali naši predniki in tisti, ki z
nami niso dočakali ne svobode in ne
naših tovariških srečanj: zanje je le
skromna naša oddolžitev, da žive v
naših srcih, da jih obiščemo, ko se se-
stanemo in se z bolečino poklonimo
njihovi največji žrtvi.

Besedilo in fotografije:
NINA KORENE

KOLEDAR
VREME
HUMOR

NASVETI
ZANIMIVOSTI
UGANKE

PAULHOVA PRATIKA 1977

LJUDSKA OBRAMBA IN DRUŽBENA SAMOZAŠČITA

URESNIČEVANJE NOVIH ZAKONSKIH DOLOČIL S PODROČJA
LJUDSKE OBRAMBE V KRAJEVNIH SKUPNOSTIH OBČINE DOMŽALE

Dogovoriti se, organizirati — delati

Obrambne priprave v petindvajsetih krajevnih skupnostih občine Domžale so bile vse do leta 1976 organizirane na sedmih območjih krajevnih uradov, ki so združevali po več manjših krajevnih skupnosti. V okviru teh skupnosti je delovalo tudi sedem odborov za splošni ljudski odpor. Takšna organizacijska struktura pa ni bila v skladu z ustavnim načelom in določili zakona o ljudski obrambi, da mora vsaka krajevna skupnost skrbeti za svoje obrambne priprave.

Svet za ljudsko obrambo skupščine občine je v začetku letošnjega leta, upoštevajoč ustavna določila in doseženo stopnjo razvoja samoupravnega organiziranja krajevnih skupnosti, sprejel sklep o ustanovitvi odborov za ljudsko obrambo in družbeno samozaščito v sleherni krajevni skupnosti.

Na posvetovanju s predsedniki svetov KS, kot najodgovornejšim za obrambne priprave, in s predsedniki krajevnih konferenc SZDL so se dogovorili o uresničitvi sklepa sveta za ljudsko obrambo in o predlogu organiziranosti odbora za ljudsko obrambo in družbeno samozaščito. V skladu z dogovori in sklepi posvetovanja so družbenopolitične organizacije evidentirale možne kandidate za člane odborov, njegovih komisij in štabov. Takšni širši izbori predvidenih oseb so bili posredovani upravnemu organu za ljudsko obrambo, kjer so ugotovili, na kakšne dolžnosti so morda že razporejene predlagane osebe.

Večina krajevnih skupnosti se je odločila za odbor, ki šteje od 7 do 13 članov, v njegovem okviru pa je oblikovala več komisij in štabov zelo različnega obsega, ki skrbijo za družbeno samozaščito, za informativno-propagandno dejavnost, za gospodarstvo, za družbene službe, za civilno zaščito in za teritorialno obrambo.

Nekatere večje krajevne skupnosti so gospodarstvo zaradi pomembnosti te dejavnosti in obsega dela razdelile dvem organom, za gospodarstvo in za preskrbo. Druge, najmanjše krajevne skupnosti pa vseh skupin niso imenovala, pač pa so v odboru določile posameznike, ki naj bi bili odgovorni za posamezna področja dejavnosti.

Kakšna je kadrovska struktura odborov?

Predsedniki svetov krajevnih skupnosti so tudi predsedniki odborov za ljudsko obrambo in družbeno samozaščito z izjemo štirih krajevnih skupnosti, kjer so se iz različnih razlogov odločili drugače.

Člani odborov, ki so obenem tudi predsedniki komisij in štabov, so najpogostejše takšne osebe, ki že danes tako ali drugače delujejo na ustreznih področjih dejavnosti v svetu krajevnih skupnosti in njegovih komisijah, v delegacijah, društvih itd. ...

Člani ZK in člani organizacije ZZZ NOV — tudi sekretarji in predsedniki, ni pa to pravilo — so vključeni v odbore v velikem številu, seveda odvisno od organiziranosti na terenu. V odborih pa imajo tudi ustrezne zadolžitve; tako je več primerov, da je sekretar OO ZKS ali predsednik KO ZZZ NOV vodi dejavnost v zvezi z družbeno samozaščito.

S sprejemom sklepov svetov krajevnih skupnosti o imenovanju odborov za ljudsko obrambo in družbeno samozaščito je bila prva faza obrambnih priprav v krajevnih skupnostih sklenjena.

Drugo fazo obrambnih priprav v krajevnih skupnostih so v domžalski občini pričeli 2. oktobra 1976 s celodnevним posvetovanjem v mnogo širšem obsegu.

V dopoldanskem delu posvetovanja je prek 300 udeležencev poslušalo tri predavanja v vojaškopolitičnem položaju in položaju Jugoslavije v svetu, o varnosti in družbeni samozaščiti in o koncepciji SLO in položaju krajevnih skupnosti po novem zakonu o ljudski obrambi SR Slovenije. To naj bi bil močnejši impulz, ki naj vsem nosilcem obrambnih nalog v krajevnih skupnosti pa tudi v ozidih in drugih organizacijah vcepi zavest, da se mora sleherni posameznik, organ in organizacija pripravljati za obrambo, skrbeti za svojo varnost in se tudi ustrezno organizirati.

Pojasnjevanje določil novega zakona o ljudski obrambi in položaja krajevnih skupnosti v konceptu splošne ljudske obrambe je gotovo mnogo prispevalo k pravilnejšemu razumevanju obrambne organiziranosti krajevnih skupnosti v občini in dojemanju nalog sveta krajevnih skupnosti in odbora za ljudsko obrambo in družbeno samozaščito.

Zanimiva razprava se je razvnela o vprašanju izgradnje zaklonišč, kar kaže na to, da se čedalje bolj zavedamo pomembnosti tega ukrepa civilne zaštite.

V popoldanskem delu je posvetovanje potekalo ločeno v treh skupinah.

V prvi skupini so predsedniki odborov za ljudsko obrambo in družbeno samozaščito v krajevnih skupnostih proučevali predlog (osnutek) obrambnega načrta krajevnih skupnosti, ki ga je pripravil upravni organ za ljudsko obrambo. Ugotovili so, da koncept obrambnega načrta, ki vsebuje različne opomnike, navodila in organizacijske sheme za svet KS in njegove komisije, po vojni organizaciji sicer ustreza, vendar ga je potrebno dokončno oblikovati v vsaki krajevni skupnosti posebej, v skladu z njenimi značilnostmi in vlogi v SLO. Odbori za ljudsko obrambo bodo morali obrambnemu načrtu vtisniti pečat svoje krajevnih skupnosti z zbiranjem za obrambo pomembnih podatkov, ocenjevanjem možnosti delovanja posameznih oblik oboroženega in neoboroženega odpora v različnih vojnih razmerah, neposrednim načrtovanjem posameznih nalog, povezovanjem z organizacijami združenega dela, šolami, vrtci, zdravstvenimi postajami, večjimi obrtnimi delavnicami, z izpopolnjevanjem kadrovske zasedbe, zagotavljanjem materialnih sredstev itd.

Načeli so tudi vprašanje financiranja ljudske obrambe v krajevni skupnosti, ki kljub jasnim določilom novega zakona še ni zaživelo v okviru enotnega sistema financiranja potreb krajevnih skupnosti in načelih družbenega dogovarjanja. Temu je gotovo vzrok preživela miselnost, ki ni v skladu s podružbljanjem ljudske obrambe, da bo denar za obrambne priprave že zagotavljal kdo drug.

Vodje dejavnosti v zvezi z družbeno samozaščito so razpravljali o načelih družbene samozaščite po predlogu novega zakona o varnosti, družbeni samozaščiti in notranjih zadevah ter o nalogah komisij v krajevnih skupnostih.

Tretja skupina, skupina poveljnikov štabov CZ v krajevni skupnosti in članov občinskega štaba CZ, je vso pozornost posvetila seznanjanju s predlogi načrtov delovanja civilne zaštite kot sestavnemu delu obrambnega načrta krajevnih skupnosti in dogovoru o načinu formiranja enot civilne zaštite. Te bodo ustanovljene v skladu z občinskim načrtom o ogratenosti v vseh krajevnih skupnostih, enote, ki so že formirane v sedmih območnih skupnostih, pa se bodo ustrezno reorganizirale oziroma številčno okrepile.

Večje krajevne skupnosti bodo ustanovljale specializirane enote, manjše in najmanjše krajevne skupnosti pa bodo imele samo splošne enote s poudarkom na ekipah prve pomoči.

Na posvetu je bila podana ocena gasilske operative in posameznih gasilskih društev, kar je izrednega pomena pri organizaciji in formiranju gasilskih enot CZ.

Ob zaključku posvetovanja je bilo mogoče opaziti veliko zavzetost za uresničevanje zasnove splošne ljudske obrambe in s tem dejansko podružbljanje obrambnih nalog. Omeniti velja tudi to, da so prav najmanjše krajevne skupnosti izražale veliko zadovoljstvo ob organiziranju lastnih obrambnih priprav in formiranju lastnih odborov, poudarjajoč pomembnost malih krajevnih skupnosti v hribovitih baznih območjih v vojnih razmerah.

V občini Domžale se zavedajo, da so to šele prvi koraki v uresničevanju novih zakonskih določil in da bodo uspeli šele takrat, ko bodo obrambne priprave postale integralni del splošne družbene dejavnosti in dejavnosti vsakega družbenega subjekta in posameznika.

MAKS JERAN

Slovesnost v Proletarski brigadi

Pred nedavnim je bil v vojašnici Proletarske brigade v Ilirski Bistrici tehnični zbor za mlade vojaške. Ob tej priložnosti je bila prikazana oborožitev te enote. Mladim vojakom so tudi na slavnostni način izročili orožje, s katerim bodo rokovali v času služenja vojaškega roka.

Na slavnosti so bili poleg vojaških starešin tudi predstavniki občinskega komiteja ZK, predstavniki SLO in občinske konference ZSMS, ki so mladim vojakom čestitali ob tem slavnostnem trenutku.

Foto: P. Nikolič

MARIBORSKO OBČINSKO ORIENTACIJSKO TEKMOVANJE V KORENI

Znanje in njegova praktična uporaba

Letošnji orientacijski pohod, ki ga je v Koreni pripravil občinski odbor ZRVS Maribor, je bil v primerjavi z lanskim ali pa prejšnjimi najbolj množičen; sodelovalo je 27 ekip ZRVS in 25 mladinskih. Rezervni starešine so tokrat poleg vojaške teorije, reševanja topografije in taktične naloge ter streljanja, teknovali še v metanju ročne bombe. Z istimi nalogami razen taktike so sodelovali tudi mladinci.

Za rezervne starešine je organizator pri vojaški teoriji izbral iz izpitnega programa štiri vprašanja. Prvi dve sta se nanašali na zasedo, kakšni so njeni cilji dejstevanja, kakšne elemente bojne razporeditve ima, zakaj je uporabljamo v lastnem zaledju, na območju fronte in na začasno zasednem ozemlju, zadnji dve vprašanji pa na to, kateri dejavniki vplivajo na varnostne razmere določenega območja krajevnih skupnosti, občine in republike ter kateri organi in organizacije so nosilci priprav za splošno ljudsko obrambo.

To so sicer bolj ali manj splošne zadeve, vendar pa so po našem mnenju še kako poglavitna vprašanja. Tega so se zavedali tudi rezervni starešine, ki so se v veliki večini lotili reševanja s potrebno resnostjo. Kaže, da so to ugotovili že v osnovnih organizacijah ZRVS ali pa tudi vsak posameznik, saj so že poprej skupinsko in pa tudi individualno obravnavali tovrstno gradivo iz revije Naša obramba. Vrh tega je na to opozoril osnovne organizacije ZRVS tudi občinski odbor ZRVS. Tu je moč zaznati določen napredek, vendar seveda z določenimi izjemami. Takšnega mnenja je bila tudi komisija za vojaško teorijo, ko je pri ocenjevanju ugotovila, da so bili letošnji odgovori v primerjavi s prejšnjimi mnogo boljše. Vendar pa to ne pomeni, da po slej tovrstnega znanja ni več potrebno dopolnjevati in ga bogatiti z novimi in zopet novimi spoznanji.

Mladinci so odgovarjali na pet vprašanj, ki so se vrtela okrog tega, kaj je ZSMS, zakaj se bojuje, v čem se kaže njena neločljivost od ZK in drugih družbenopolitičnih organizacij, kdo je najvišji organ med dvema kongresoma, o področnih konferencah v republiški konferenci ZSMS in kje se organizira osnovna organizacija ZSMS.

Rezervni starešine so tokrat streljali s pištolo, kar je na orientacijsko-taktičnih pohodih običajno kar redek pojav — seveda zaradi določenih objektivnih težav. Dejansko je namreč tako, da imajo rezervni starešine zelo malo priložnosti ali pa skorajda nič, da bi vadili s tovrstnim orožjem. Posamezni člani ZRVS so kljub temu dosegli zadovoljive rezultate, seveda pa ne vsi. Mladinci so streljali s malokalibrsko puško. Splošna ocena je bila, da so se še kar dobro odrezali, razen nekaterih izjem.

Ob reševanju taktične naloge se še vedno pojavlja stara hiba; nekateri rezervni starešine svoje odločitve v vlogi komandirja čete na karto niso vrisali tako, da bi jo znal prebrati tudi kdo drug. Verjetno, da ni potrebno posebej opozarjati, kaj to pomeni in kako je lahko to usodno, če recimo v boju pade komandir čete pa mora njegovo poveljevanje prevzeti njegov namestnik ali kdo drug. To je pravzaprav samo blagohotna kritična pripomba. Drugače so rezervni

starešine taktično nalogo bolje reševali kot prejšnja leta. Najbrž bo kar res, da je to rezultat dejstva, da je občinski odbor ZRVS tematiko »partizanske čete v zasedi« obdelal najprej v obliki seminarjev in potem še enkrat v okviru osnovnih organizacij ZRVS. Tudi tokrat se je pokazalo, pa čeprav smo o tej temi slišali že nič kolikokrat, da tega res ne kaže podcenjevati, ampak moramo imeti do tega še kako velik posluh.

Pri topografiji je bilo nekaj zatikanja. V glavnem zaradi tega, ker nekateri posamezniki niso bili dovolj pozorni pri uporabi busole in izračunavanju relativne in absolutne višine. Kljub temu pa so v pretežni večini topografsko nalogo skrbno in prizadevno reševali.

Nekaj bi bilo treba reči tudi glede metanja ročne bombe. Priznajmo, da smo tovrstno spretnost do sedaj bolj ali manj puščali v nemar ali pa je na takšnih tekmovanjih običajno nismo imeli, kar pa seveda ni prav. Da bi to pomankljivost odpravili, se je občinski odbor ZRVS odločil in jo uvrstil kot enakovredno drugim vojaškim disciplinam. Posledice tega so se seveda pokazale na letošnjem občinskem orientacijsko-taktičnem tekmovanju. Marsikateri tekmovalci, ker pač ni vadili, ni znal pravilno oceniti razdalje, čeprav je bila samo 35 metrov in obseg krogov z nekaj metri premera, kamor naj bi vrgel bombo. Rezultati torej niso bili najboljši. Spet izkušnja več.

Če povzamemo ugotovitve letošnjega orientacijsko-taktičnega tekmovanja, moramo reči, da je njegov organizator zadovoljen. Zadovoljni so bili tudi sodelujoči, saj je v bistvu tudi tokrat šlo za preverjanje, pravzaprav za praktično iznajdljivost rezervnih starešin in mladincev. In to je tudi res. Posamezne ekipe so bile povsem izenačene, med posameznimi doseženimi rezultati ni bistvenih razlik.

Prvo mesto med ekipami sta si priborili ekipi ZRVS in ZSMS Pekre-Limbuš, ki sta dosegli 1186 točk, drugo Pesnica s 1025 in tretje Hoče s 1003 točkami.

Prvo nagrado med rezervnimi starešinami kot posamezniki je prejel Matjaž Škarabot iz ekipe Pekre-Limbuš z 261 točkami, drugo Ivan Pečnik iz Hoč z 246 točkami, (v streljanju je dosegel 19 točk), tretjo Tomaž Tomažič iz ekipe Pekre-Limbuš z 246 točkami (v streljanju je dosegel 17 točk), četrto Jože Štraus, tudi Pekre-Limbuš z 231 točkami in peto Jože Pristovnik, Pekre-Limbuš z 230 točkami.

Med mladinci so se posamezniki uvrstili takole: prvo nagrado je dobil Boris Pajnikher, Duplek, 179 točk; drugi je bil Zvonko Petrovič, Orehova vas, 170, tretji Matej Mušič, Prežihov Voranc, 169, četrta Stefan Friš, Sladki vrh, 168 in peti Božo Legat, Orehova vas, 166 točk.

DRAGO MIKLAVEC

Spet bo lep ta Breginjski kot

Srečala sva se na cesti, po kateri so drdrali naloženi tovornjaki, namenjeni v Breginj. Bilo je tistega dne, ko je po dolgi verigi deževnih dni posijalo sonce in ko so se 'breginjski bajerji' nekoliko osušili.

»Domačin?« sem ga pobaral, ko je hotel s svežnjem papirjev v rokah zdrsniti mimo mene.

»Da, domačin in iz Stanovišč doma. To je vas, ki je bila še pred nedavnim pol kilometra oddaljena od glavne ceste, ki je začrtana v Breginj. Po drugem potresu smo jo začrtali precej bližje. Kar petindeset odstotkov poslopij je bilo porušeni.

»Kaj niso iz teh krajev že od nekdaj znani zidarji,« sem začel razvijati vprašanje, pa me je ANTON KOSMAČIN prehitel z odgovorom.

»Znani so, znani. Tudi moj oče je bil zidar in dosegel je, da sem tudi sam odšel študirat gradbeništvo. Toda naši ljudje so se v prejšnjih desetletjih svojim hišam bolj malo posvetili. Zaradi tega, ker so hodili po svetu iskat služko, so jih celo zanemarjali. Doma so zgradili najprej nekaj zasilnega, ko se je nabralo dovolj denarja, so z de-

lom nadaljevali in tako naprej. Delali so v večini primerov v zimskem času, ko drugod ni bilo dela.«

Čez čas, ko z nekaj stavki opiše svoje življenje, šolanje v Breginju in Kobaridu, ko pove, da je odšla večina njegovih nekdanjih sošolcev v poklicne šole, se vrneva v njegovo stroko. Govoriva o prvih obiskih predstavnikov zavoda za spomeniško varnost, ki so začeli tukajšnjim ljudem pojasnjevati, da bodo njihova poslopja spomeniško zaščitena, da jih ni mogoče po mili volji predelovati. Ej, veliko hude krvi je bilo takrat in kasneje. Ljudje so se vendar zaljubili v takrat moderna tridelna okna, ki jih danes izključuje celo moderna gradnja. Ampak...

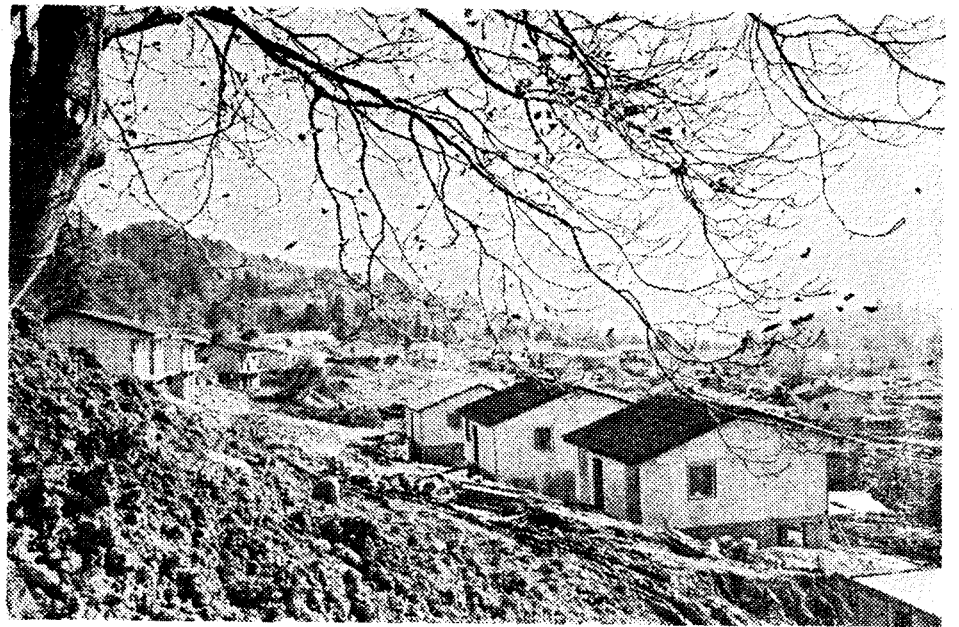
»Ampak sedaj starega Breginja ni več in ne samo starega Breginja. Veste, po drugem potresu so me vključili v delo krajevne skupnosti. Rekli so, da kot 'bodočega strokovnjaka'. Skrbim za nemoteno izgradnjo stanovanjskih hiš v naši vasi. Ko sem se lotil te dolžnosti, sem pričakoval veliko večje probleme. Toda na osnovi sodelovanja med krajevnimi skupnostmi, občino in republiškim štabom za odpravo posledic ob potresu, poteka delo zelo dobro.

V Stanovišču bo postavljenih 21 novih montažnih hiš. En sam vaščan se je odločil, da bo popravil staro poslopje. Vsi ostali bodo dobili nova stanovanja.

»Pa nikar ne recite, da bo vse lahko spraviti v te hiše, čeprav so lepe in moderne. Ljudje so bili le čustveno navezani na svoje zidove, do katerih so prišli z velikim trudom in garancijem.«

»No, v začetku gradnje je bilo s te strani precej nezaupanja. Navsezadnje je kljub vsemu to še vedno lesena gradnja, toda tehnološko zelo dognana. Sicer pa se naši prebivalci bolj kot za stenske tapete zanimajo za kmetijsko namenske prostore. Menda jih bo mogoče urediti v kletih montažnih hiš. Te hiše imajo kopalnice, pralnico, so dobro toplotno izolirane, v njih pa je mogoče urediti tudi centralno ogrevanje.

To, da nimajo pri hiši hleva, pa je v njihovem dosedanjem načinu življenja največja prelomnica. Preiti bo potrebno na pol združni sistem. V Stanoviščih bo hlev oddaljen od vasi približno 150 metrov, v Breginju nekaj

manj, ker je tudi vas bolj strnjena. To bo tisto najtežje v novih naseljih. V vsakem primeru pa si bomo vsi prizadevali, da bodo skupni hlevi pozitivna prelomnica v življenju naših ljudi.

Rekla sva še to in ono, ko je Anton Kosmačin omenil, da so se, razen v Breginju, lotili urejanja naselij preveč tipsko. Da mu tudi lokacija njegove vasi ni najbolj všeč. Pravi, da so urbanisti premalo prisluhnili željam in potrebam prebivalcev teh krajev. Hiše da

so preveč nagnetene, da je okrog njih premalo življenjskega prostora. Pri tem se postavlja vprašanje dovozov in podobno.

V Breginju bo ostalo skupaj s cerkvijo in župniščem približno dvajset poslopij, ki bodo spominjala na stari — lepi Breginj. Ampak lep bo tudi sedaj, čeprav drugače lep. Mladost, če ne drugi, mu bo dala novi pečat življenja.

Tekst in foto: SILVO TERŠEK

Tragična partizanska poroka

Sekretar SKOJ za smledniški okraj Stane Živalič-Davo, prvoborec iz Spodnjih Gamelj, se je zaljubil v partizanko, članico komiteja SKOJ, Mimi Cvelbar-Miro. Da ljubezen ne bi kazila morale, ki je morala vladati v partizanih, posebno med člani komiteja SKOJ, je Davo zaprosil partijski komite, naj mu dovoli, da se poroči z Miro.

Ker je bila to prva partizanska poroka v smledniškem okraju so sklenili, da bo

zelo slovesna. Poročil ju je v gozdu, kjer je bil sedež komiteja, predsednik odbora OF Ludvik Tuma-Francelj iz Šmartna pod Šmarno goro (padel v NOB), za pričoo pa je bil Venceslav Jeras-Milan iz Vikrc (on je bil za pričoo ženinu), kdo pa je bila njena priča, ni znano.

»Oheca« so priredili v gostilni na Šmartni gori. Igral je ansambel, na mizi pa je bilo obilo jedade in pijače. Plesali so, peli in nazdravljali poročencema.

Zjutraj sta šla poročenca v svoj bunker in še preden sta zaspala, se je začela hajka. Davo in Mira sta skočila iz bunkerja. Ona je utekla smrti, Davo pa je padel, ko še ni bil poročen 24 ur. V tej hajki je menda padlo še 8 tovarišev (na raznih krajih med Šmarno goro in Smlednikom oziroma Medvodami) oziroma gostov. To se je zgodilo 14. junija ali julija (točnega datuma ne vem!).

Mira se je od silne bolečine za izgubljenim možem, ki ga je resnično ljubila, prostovoljno javila, da jo pošljejo med partizane na Koroško. Padla je v Področci na Koroškem in je tam pokopana (doma je bila iz Zidanega mosta).

✱

Ta pretresljiv dogodek bi rad bolj obširno opisal. Prosim vse, ki so bili na tej poroki, da mi opišejo svoje spomine. Kdo je še padel v tisti hajki? Kako je padla Mira na Koroškem in v kateri enoti je bila? Kdo je bila njena priča na poroki?

Podatke pošljite na naslov: Jože Vidic, Ljubljana, Povšetova 104 d.

JOŽE VIDIC

GASILNI APARAT — USPEŠNO OROŽJE

Straža je postala pozorna, ko so se uporniki začeli vzpenjati po zidu. Še preden pa je stražar uspel sprožiti, je stopil v akcijo upornik, ki je imel v rokah gasilni aparat. Priplazil se je do stražarja in mu od blizu začel brizgati peno v oči. Zaslepljeni Nemec si je brisal oči, medtem pa so drugi zaporniki s kamenjem napadli drugega stražarja. Ta je sicer uspel nekajkrat ustreliti, toda kmalu ga je pokosil rafal iz strojnice, ki jo je neki sovjetski major iztrgal iz roke prvega stražarja. Tako so zaporniki zajeli tudi drugo strojnico in vse več internirancev je začelo dreti čez ozko brv v zlato svobodo.

Ljudje so naglo tekli v dolino proti gozdu. Seveda pa vsi niso prišli na varno. Marsikoga so izdale noge, saj so bili ljudje sestradani, nekaterih pa se je polotila tudi negotovost in so kar obstali.

ESESOVSKA UBIJALSKA MATEMATIKA

Četa esesovcev, ki je kmalu po upor začela loviti ubežnike, je te onemogle ljudi streljala kar na poljih. Toda precejšen del ubežnikov se je vseeno rešil. To pa je nastalo tako razbesnelo, da so začeli svoj srd znašati nad drugimi zaporniki, pa tudi nad raznimi civilnimi delavci tujih narodnosti, ki so delali v okolici taborišča. Mnoge izmed teh delavcev so pobili samo zato, da bi svojim predpostavljanim dokazali, da so vse ubežnike polovili. Tako se je še enkrat pokazala brutalna nemško-nacistična natančnost v vsej svoji nesmiselnosti: številke so se ujemale. To, da so bile te številke ljudje, jim ni bilo mar.

Tako se je končal edinstveni upor v taborišču Mauthausen. Ubežniki so se prebijali, kakor so vedeli in znali. Nekateri so razorožili tudi nekaj vojaških patrolj in se kasneje pridružili odporiškem gibanju. Kljub hudim žrtvam je pobeg rodil sado-ve. Še zlasti pa je okreplil moralno jetnikov, ki so tako neposredno spoznali, da so reichu štete ure da se bolj splača upreti, kot pa poslušno verjeti nacističnim cinicnim parolam.

SLAVKO SORLI

Na smrt obsojeni so se uprli rabljem

Jeseničan Niko Bernard je bil interniranec v nacističnem uničevalnem taborišču Mauthausen. V zloglasno taborišče smrti je prišel v začetku novembra 1943, potem ko so ga pet mesecev mučili v begunjskih zaporih, kamor so ga priveli 15. marca, po aretaciji istega leta.

Zdaj že pokojni Niko Bernard se je v tem taborišču odlikoval s požrtvovalnostjo. Bil je eden izmed naših najbolj drznih rojakov in je skupaj s Francem Gregorijem, Francem Odrom in Jakobom Kajžarjem mnogo prispeval k lajšanju bede svojih rojakov in tovarišev v nesreči, ki so bili člani drugih narodov. Po vrnitvi iz taborišča je bil živa priča strahot, ki si jih je izmislil nacistični uničevalni stroj, toda najbolj mu je v spominu ostal dogodek, ko so se v začetku februarja 1945. leta zaporniki uprli. Pod cinično parolo nad vhodom v nemška uničevalna taborišča »Arbeit macht frei« (Delo osvobaja) so sestradani, na pol živi interniranci izpisali nepohlevno inačico te parole »Upor osvobaja«. Izpisali so jo s krvjo, svojo in okupatorjevo.

BOJNO JEDRO 60 ZAPORNIKOV

Sicer pa je Niko Bernard o tem dogodku pripovedoval takole:

V eni izmed barak, ki je bila še posebno skrbno zastražena, je bilo strpanih nekaj sto internirancev, katerih življenje je bilo zapisano smrti. Ti zaporniki so dobro vedeli, da bodo v kratkem žrtve krematorija, zato niso pomišljali in so tvegali, da si rešijo svoja življenja. Kakih 60 med njimi se je skrbno pripravljalo na pobeg in le čakalo primernega trenutka. In ta trenutek je napočil.

Konec januarja leta 1945. je postalo tudi najbolj zagrizenim Nemcem bolj ali manj jasno, da je z njihovim »tisočletnim reichom« konec. Kljub visoki žičnati ogra-

ji, nabiti z električnim tokom, okrog taborišča so nacistični dvomi in strahovi kot veter preplavili tudi Mauthausen. V nasprotju z nacisti pa so ti dvomi in strahovi za internirance pomenili upanje, vsaj žarek upanja.

IZPAD ČEZ VISOKO NAPETOST

In tako je omenjenih 60 zapornikov v noči na 2. februar tvegalo izpad. Temeljito preštudirani načrt pa so izpeljevali z zagrizeno doslednostjo. Zato jim je tudi uspel. Sicer pa niso imeli kaj izgubiti.

Blok, kjer so bili zaprti ti zaporniki, je bil blizu visokega zidu, obdan pa z visoko žico, v kateri se je pretakal električni tok visoke napetosti. Nihče ne bi mogel verjeti, da bi fizično skoraj povsem onemogli jetniki lahko pobegnili od tod. Toda tudi najbolj pretkani nacistični veljaki si niso mogli misliti, da je v teh zaprtih »podljudih« iskra življenja tako močna. Sicer pa so bili v bližini tudi nemški stražni stolpi in čuječi stražarji v njih so nenehno dežurali s kazalci na petelinu svojih strojnic.

UBOJ MORILSKIH KRIMINALCEV

Upor je menda vodil neki sovjetski major ob sodelovanju oficirjev drugih narodnosti, med katerimi so bili tudi Jugoslavan. Znak za začetek upora je bil uboj blokovnega kapoja in frizerja. Ta dva sta bila nemška kriminalca in sta imela na vesti vrsto življenj internirancev.

Takoj po tem se je vrsta upornikov tiho in neslišno približala zidu. Uporniki so vrgli čez električne žice nekaj plahit in na ta način izolirali prehod čez električne žice. Sicer pa uporniki niso imeli nikakršnega orožja. Le nekateri so imeli gasilne aparate, ki so se pozneje pokazali kot uspešno orožje, drugi pa so se oborožili s palicami in kamenjem.

INTERTRADE

podjetje za mednarodno trgovino, n. sol. o.
Sedež podjetja: LJUBLJANA, Moša Pijadejeva 29

Poštni predal: 317/VI
Telefon: 322-844
Telegram: INTERTRADE
Telex: 31-191 YU INTRAD

V SESTAVI PODJETJA STA DVE TEMELJNI
ORGANIZACIJI ZDRUŽENEGA DELA

TOZD ZASTOPSTVO IBM, n. sub. o.
generalni zastopnik firme IBM za SFRJ:

- IBM elektronski računalniki za obdelavo podatkov (AOP)
- IBM gotovi programi za AOP
- IBM stroji za obdelavo teksta: električni pisalni stroji (avtomati z memorijo), diktirne naprave, kopirni stroji, elektronski stavni stroji
- pomoč in svetovanje pri instalacijah in uvažanju aplikacij
- izobraževanje strokovnjakov za AOP v lastnem izobraževalnem centru
- tehnično vzdrževanje, rezervni deli
- storitve računskega centra Intertrade

PREDSTAVNIŠTVA TOZD ZASTOPSTVO IBM V
JUGOSLAVIJI:
Beograd, Zagreb, Sarajevo, Skopje, Rijeka, Split,
Osijek

TOZD TRGOVINA, n. sub. o.

Glavne dejavnosti:

- zunanjetrgovinski promet
- posli za posredovanje zunanjetrgovinskega prometa
- zastopanje inozemskih tvrdk
- prometno agencijske storitve
- opravljanje poslov mednarodno trgovinskega posredovanja
- izvoz in uvoz blaga v skupinah proizvodov oziroma v trgovinskih strokah, za katere je registrirana
- promet na debelo in drobno v specializiranih trgovinah INTERSHOP in JOCKEYSHOP

PREDSTAVNIŠTVA TOZD TRGOVINA V JUGO-
SLAVIJI:
Zagreb, Beograd, Sarajevo, Rijeka

PREDSTAVNIŠTVA TOZD TRGOVINA V TUJINI:
London, Oslo, Bogota, Cairo, Praga, Warszawa,
Bratislava, Wien, New York, New Delhi, Cal-
cutta, Madras, Bombay

paloma®

žepni robci

sladkogorska
sladki vrh

KRIŽANKA

						SESTAVIL: KOPRIVŠEK	PLAHUN	OTOK OB IRSKI	ČAST
PLOD									
3									
VODNA ŽIVAL									
PAVLOVA									
DANEU									
RISAL: JAK	KONGLO- MERAT	MOMENT	ST. SLOVEN KOLEŠAR	NRAVNOST	UGANKARSKI LIST			NAJEMNINA V DOMU	AASEN
					LOMITEV				
VARNOŠTNE NAPRAVE NA STREHI									
ST. SOVJET. DRSALEC									
SLOVES, UGLED						PRODNIK			
						PRIDEVEK			
ŠPANSKO Z.IME					REŠETAR				
ČRNA ŽIVAL				ŽIDOVSKO Z.IME	UMRLI EG. GENERAL	ST.SLOVEN. STRELEC			VRSTA RAZCVETA
						TUJA REVIJA			
LATINSKI VEZNIK			SALICILNA KISLINA						
			CASOVNI TERMIN						
VRSTA KERAMIČNIH PLOŠČIC							NATRIJ		
							RADIJ		
HOBBY KRIŽANKA	SOPRO- ROČILO								
TV-15	VRSTA ZELVE								TV 15

YUGOTOURS

LJUBLJANA, Titova 36/9 nad.
telefon 322-458, 321-794

**Za bralce TV 15 organiziramo že DRUGO potovanje v LENINGRAD —
MOSKVO od 11.—18. novembra 1976**

Polet letala z ljubljanskega ali mariborskega letališča.

Potovanje traja 8 dni (4 dni LENINGRAD in 4 dni MOSKVA).

Ogledate si vse pomembne zanimivosti obeh prestolnic.

Cena din 3.450 — MOŽNOST PLAČILA V 6 OBROKIH.

Bivanje v hotelih A kategorije s polnimi pensioni.

Odrežite kupon in ga pošljite na Yugotours

Kupon TV 15

Ime in priimek

Naslov

Polet z letališča Ljubljana

Maribor

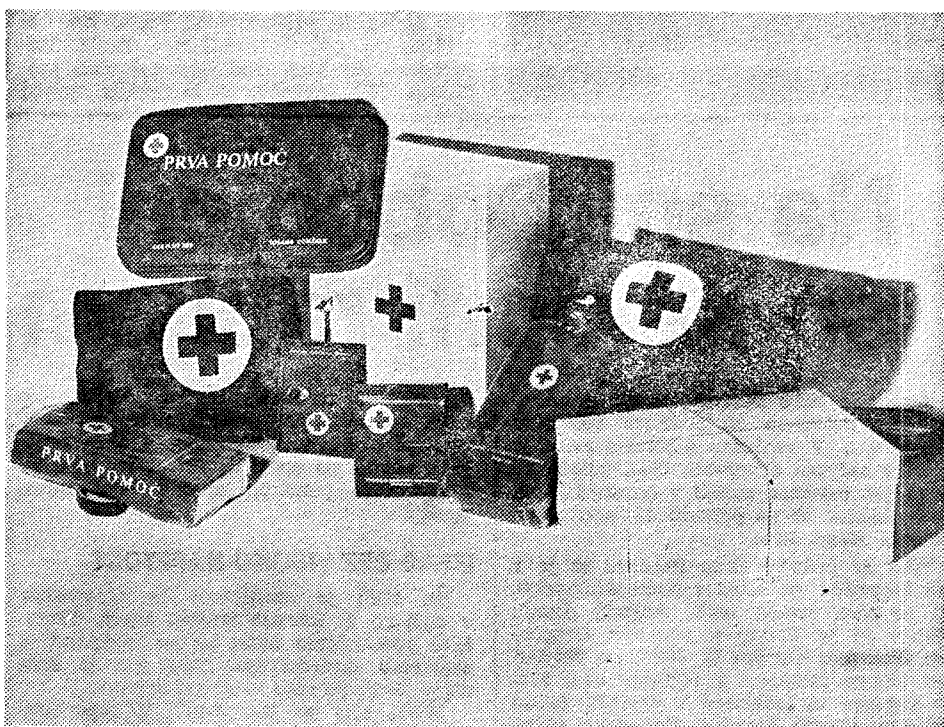
Za potovanje prijavljam

Način plačila

gotovina

kredit

akontacijo 1.472 pošljite po poštni nakaznici na naslov Yugotoursa.

TOSAMA Domžale

Izdeluje in nudi vse izdelke za potrebe Civilne zaštite
za nudenje prve pomoči:

- Priročne apoteke CZ
- Komplete za apoteke CZ
- Sanitetne torbice
- Sanitetne omarice
- Vse vrste ovojev za prvo pomoč
- Avtomobilske apoteke
- Apoteke za motoriste

SLOVENIJA LES

LESNO KEMIČNA INDUSTRIJA

lesonit
ILIRSKA BISTRICA

DELO

CASOPISNO IN GRAFIČNO
PODJETJE LJUBLJANA

Tiska časopise, revije, knjige, publika-
cije, razglednice, prospekte in reklam-
ne tiskovine.

Izdeluje enobarvne in večbarvne kli-
šeje v najmodernejši tehniki.

V sklopu podjetja je specializirani
obrat za večbarvni tisk, lakirnica in
plastificirnica.

Izdaja osrednji slovenski dnevnik
»DELO«.

Tednik ITD, štirinajstdnevnik NAŠI
RAZGLEDI, revijo AVTO, revijo STOP,
revijo JANA, ZABAVNIK

LJUBLJANSKE OPEKARNE

LJUBLJANA
CESTA NA VRHOVCE

TELEFONI: DIREKCIJA: DIREKTOR 22-633; CENTRALA 23-015; KOMERCIJALA 20-965
OBRATI: VIČ 22-833; BRDO 20-896; OPEKA 22-842; M. INDOPI 31-814
TEKOČI RAČUN, PRI MB V LJUBLJANI ŠT. 501-1430/3 POŠTNI PREDAL 14-1

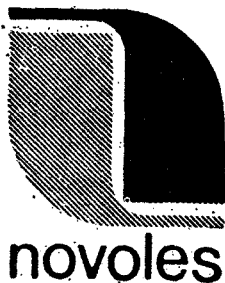
61000 LJUBLJANA, CESTA NA VRHOVCE 2

VAM NUDIJO

vse vrste opečnih izdelkov za nosilne, predelne stene in stropne ter ostali gradbeni
material — apno, cement, betonsko železo, dimne tuljave, Schiedel dimnike, beton-
ske strešnike itd.

Iz nove Tovarne keramičnih ploščic v Račjem selu pa kvalitetne sinter glazirane in
neglazirane keramične ploščice.

Informacije na tel. 61-965, 61-802, 58-546.

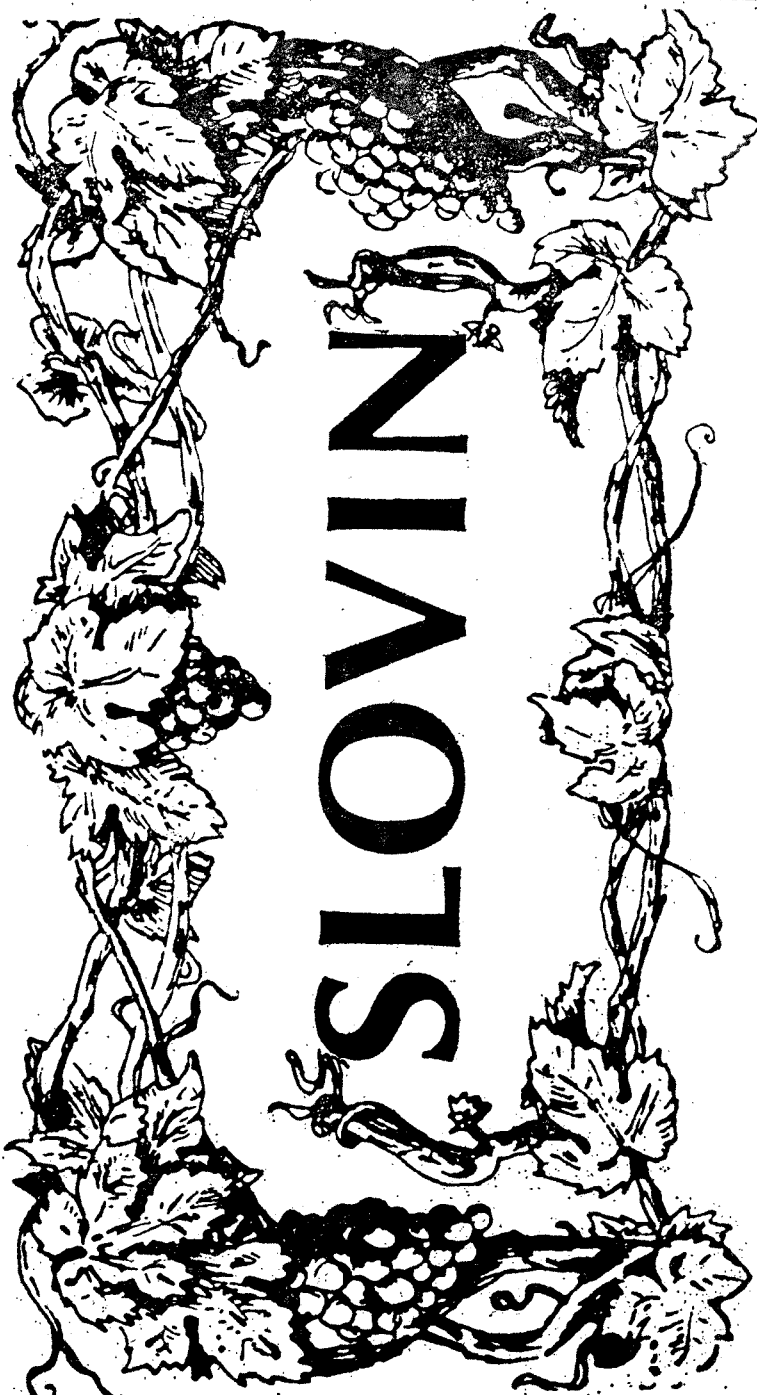
uniles

Svojim cenjenim, odjemalcem priporoča bogato izbiro kvalitet-
nih proizvodov:

- stilno pohištvo za opremo vseh stanovanjskih prostorov
- spalnice v moderni izvedbi
- velik izbor gugalnikov
- acrylno steklo in izdelki iz acryla
- vezane plošče
- rezan les
- opodi za predale

Vsem priporočamo, da obiščete našo trgovino v Straži in se
prepričate o kvaliteti in asortimanu, ki vam ga nudimo.

SPECIAL
PERBORAT

BELI je odličen dodatek
pralnemu sredstvu pri
ročnem in strojnem pranju.

Razvija aktivni kisik,
ki beli, osvežuje obstojne
barve in ne poškoduje
tkanin.

Navodilo za uporabo:
Pri ročnem pranju dodajte
na vsakih 10 l vode, ki že
vsebuje milo ali detergent,
eno žlico BELI in kuhajte
vsaj 15 minut.

Pri strojnem pranju
dodajte saki merici
pralnega praška 1 žlico
BELI. Najboljši učinek
boste dosegli pri
temperaturi nad 60° C.

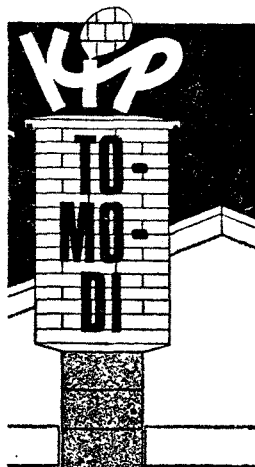
Po pranju z BELI si sperite
roke v čisti vodi.
Hranite na suhem.

beli

belinka

tovarna kemičnih izdelkov
ljubljana pp. 5-1

Uporablja se za peči in kotle
od 4.000 do 100.000 Kcal/h

Informacije in strokovni nasveti:

MONTAŽNO INDUSTRIJSKO PODJETJE

61000 LJUBLJANA, Opekarska 13
Tel.: 22-113, 20-641
Telex: 31 420 YU KIP

TOPLI

MONTAŽNI DIMNIK

Z GIBLJIVO

KISLOODPORNO

OGNJESTALNO

ŠAMOTNO CEVJO

Borci, invalidi, rezervni vojaški starešine! Pri
gradnji svojega doma se posvetujte s strokov-
njaki Montažno industrijskega podjetja

Žalostni spomini

Tisto pomlad so se partizani utaborili v Špičastem hribu, ki leži zahodno od St. Jošta

Bilo je meseca februarja 1943. leta. V deželo je prihajala pomlad, noseč s seboj mnogo cvetja in zelenja, a veselja ni prinesla. Nemški okupator je kruto gospodaril po naši lepi Gorenjski, pomagali pa so mu tudi domači izdajalci. Naši partizani bi bili povsod varni, če ne bi bilo izdajalcev. Zaradi njih pa partizani niso smeli ostati nikjer dlje časa. Nprestano so morali menjavati položaje in tako so se tisto pomlad utaborili tudi v Špičastem hribu, ki leži zahodno od St. Jošta. Bili so tam komaj dva dni, ko se je našel slabič in jih izdal Nemcem. Še hrib jim je pokazal, da bi jih sigurno našli.

Kmalu se je pripeljalo iz Kranja več

avtomobilov policije. Natančno so si ogledali hrib. Z nasprotne strani so prodirali nemški vojaki, ki so takoj nad vasico Čepulje ubili kmeta, ki je s sinom grabil steljo. Sin je zbežal, očeta pa so pokosili s strojnico.

Nemci so partizane stisnili v obroč. Ti so, nič hudega sluteč, spali na pomladanskem soncu. Tudi straža ni ničesar opazila. Ko bi bili partizani že dlje časa na tem mestu ter bi kdo iz vasi vedel zanje, bi jih že obvestil. Tako pa vaščani, ki so gledali nemške priprave, še vedeli niso, kam se odpravljajo. Toda kmalu so izvedeli, kam so odšli.

Dovolj glasno so oznanjale tudi strojnice in bombe, da se je pričela borba.

Tisti, ki so se rešili, so pripovedovali, da so bili partizani popolnoma nepripravljeni, vendar so se kmalu znašli. Borili so se hrabro, tako da so se mnogi rešili. Ker pa je bilo Nemcev veliko, so sedem partizanov ubili, več pa so jih ujeli.

Naslednji dan so Nemci ponosno hodili okrog in se hvalili s svojim zahrbtnim zločinom. Proti večeru drugega dne so naročili tedanjemu občinskemu komisarju, da morajo mrlič pokopati. Ta je najel dva delavca, da sta skupala jamo in zvozila vse partizane skupaj, ker so padali daleč narazen. Vaščani so trumoma hiteli k žrtvam in jih počastili, da niso bili brez pogrebcev. Vsi so pripovedovali, da se je vsak mrtev partizan držal na smeh in da jim smrt ni nič spremenila obrazov. Bili so kakor živi.

Ker jih Nemci niso pustili pokopati na pokopališču, so jih pokopali v dolini na travniku sredi gozda. Mnogo ljudi se je prišlo poslovit od žrtev. In čez noč je bila gomila okrašena z vencic in šopki. Bel križ pa se je dvignil iz gomile. Na njem je visel venec nageljnov z belim trakom, na katerem je pisalo: »Dragim bratom v slovo!« Toda Nemci so kmalu izvovali grob, ga zrvnali, cvetje pa uničili. Vendar so se kmalu naveličali vsega, ker je bil grob vedno okrašen in bi imeli preveč dela. Kmalu pa je prišel čas, ko je bil sovražnik dokončno premagan in osramočen je zapustil našo domovino ter odšel preko Karavank v svojo domovino.

Posmrtni ostanke padlih partizanov pa so njih domači prepeljali v rojstni kraj, kjer počivajo v miru.

O tem sva se pogovarjali z mamico.

ERNA PLEŠEC

TV-15 ZA MLADINO

Aktivistova smrt

Kjer je padel, stoji kamen z napisom: Dne 24. 2. 1944 so na tem mestu belogardisti umorili aktivista Antona Čampa iz Cegelnice

Pavla se ni veliko zanimala za politiko, saj ji ni dopuščal čas. Morala je skrbeti za tri otroke, med katerimi je Slavka komaj dobro pogledala v svet.

Njen mož Anton Čampa je bil po poklicu železničar. Že v začetku vojne je bil aktivist in kasneje član narodne zaščite. V njihovi hiši so se zbirali njegovi zaupni tovariši. Skoraj vsi so bili železničarji. Od mnogih si je tovarišica Pavla zapomnila le tiste, ki so večkrat prišli. Ti so bili: Danijel Lepin, ki je vodil te sestanke, Avgust Jazbinšek, Janez Zupančič, Gustelj Mirtič in Stane Cermelj, ki je tudi stanoval pri njih. Ženi je takrat rekel, naj gre spat. Tudi o drugih nalogah se ni veliko pogovarjal z njo, ker je bil mnenja, da so vse ženske klepetulje.

Železničarji so bili tudi zmenjeni s partizani. V gozdu so ponoči pustili vagone. Iz njih so partizani raztovorili, kar bi jim lahko koristilo. Največ je bilo v tistih vagonih hrane, municije in sanitetnega materiala. Kako da tega italijani in belogardisti niso opazili, tovarišica Pavla ne ve povedati.

Usodnega dne je Anton Čampa prav prišel domov, ko so ob 21. uri prišli domobranci in začeli razbijati po vratih. Ker ni hotel nihče odpreti, so vhodna vrata razbili. Ob svetlobi so si obraze z rokami zakrili. Njen mož Anton je moral z njimi. Žena je stala na vratih in gledala za njim. Najprej je bila prepričana, da ga bodo odpeljali na njihovo komando v Bršljin, toda

odpeljali so ga v nasprotno smer proti Prečni. Čez nekaj časa so se zaslišali streli in s temno slutnjo so prečuli noč.

Naslednje jutro so ga povsod iskali. Neki kmet ga je z vozom pripeljal na novomeško pokopališče, kjer ga je našla žena. Ustreljen je bil v glavo in srce ob cesti med Prečno in Bršljinom.

»Kjer je padel, stoji kamen z napisom: Dne 24. 2. 1944 so na tem mestu belogardisti umorili aktivista Antona Čampa iz Cegelnice.« mi je ob slovesu povedala Pavla Čampa, njegova žena.

MIRA DRAGMAN

Anton Čampa iz Cegelnice

V OGLEDALU NAŠEGA ČASA

Velika življenjska šola

Ni več strahu, da bi mladinske delovne akcije ne živele tudi v napreju!

Tudi deveta, razširjena seja Centra za mladinske delovne akcije pri republiški konferenci ZSMS, ki je bila minulo soboto v prostorih Kluba delegatov, je še enkrat potrdila, da niso imeli prav tisti, ki so dvomili v gospodarski pomen mladinskih delovnih akcij in ob tem celo, namerno ali nenamerno, kaj radi prezrli tudi politični in družbeni problem mladinskih delovnih akcij, te velike in nepogrešljive šole našega samoupravnega socialističnega življenja.

Tu so številke in čeprav zvone suhoparno, stoji za njimi toliko vloženega truda in ljubezni, mladostne zagnanosti, da zaslužijo polno predstavitev.

V letu 1976 je na dveh zveznih mladinskih delovnih akcijah in na štirih republiških sodelovalo 3411 brigadirjev, od tega jih je bilo več kot 900 iz drugih republik in pokrajin, predvsem na akcijah Kozjansko in Posočje, v manjšem številu pa tudi na vseh štirih republiških akcijah v Slovenskih goricah, Suhi krajini, na Brkinih in v Kočbani. Na zveznih akcijah zunaj Slovenije je sodelovalo več kot 500 mladih iz Slovenije in tako lahko govorimo o sodelovanju 4000 brigadirjev v letošnjem letu, kar predstavlja izredno povečanje v primerjavi z lanskim letom, ko se je mladinskega prostovoljnega dela udeležilo 2400 brigadirjev.

In kaj so naredili? 3411 brigadirjev je na akcijah v Sloveniji zgradilo 27.450 metrov vodovoda, 5700 metrov nove ceste, popravilo več kot 40 kilometrov cestnega omrežja, izkopal

250 jam za telefonske drogeve in drugo, da ne govorimo o izredno pomembnih rezultatih treh brigad Rdečega križa Slovenije in ene brigade Rdečega križa Jugoslavije, pa o 313 popravljenih stanovanjskih objektih v tolminski občini.

Vrednost vseh opravljenih del znaša po nepopolni oceni več kot 20 milijonov dinarjev.

Da lahko pišemo o tem, je bilo potrebnih dolgih sedem let, saj dobro vemo, da so pričele mladinske delovne akcije, ki so po vojni nosile težo izgrajevanja porušene domovine, ponovno oživljati šele po letu 1967, v Sloveniji celo nekoliko kasneje. Zato je kar prav, da se ob tem spomnimo na dni pred mnogimi leti, ko so mladinske delovne akcije živele polno in bo-

gato življenje. Bil je to čas, ko se delovnik našega človeka skoraj praviloma ni ustavil in se je delalo vse dneve, tja do pozne noči, brez denarnega nadomestila, ko je bilo aktivistov dela, teh zagnanih in predanih ljudi, ki jih danes nič manj ne potrebujemo, na pretek. In mladinske delovne akcije so bile kovačnica takšnih ljudi, takšnih vrednot.

Zato s toliko večjim zadovoljstvom beležimo: ni več strahu, da bi mladinske delovne akcije ne živele tudi v napreju!

Ne samo nabrane izkušnje, ki rojevajo iz leta v leto boljše rezultate, delovne in družbenopolitične vrednosti, naši brezskrbnosti je piko na i prav gotovo prispeval družbeni dogovor o mladinskih delovnih akcijah, ki pomeni prvi in bistven korak k podružbljanju prostovoljnega dela mladih v Sloveniji, vključujoč načrtovanje, financiranje in izvajanje mladinskih delovnih akcij, podpisan pa je bil 9. aprila letos. In še v nečem je njegov pomen! S podpisom družbenega dogovora o mladinskih delovnih akcijah je bilo glasno povedano tudi to, da mladinsko prostovoljno delo ni samo skrb organizacij zveze socialistične mladine, ampak skrb vseh nas.

Da daje le skrbna in pravočasna tehnična pripravljenost na mladinske delovne akcije dobre rezultate na delovnih, kot na področju interesnih dejavnosti in prav tako na področju

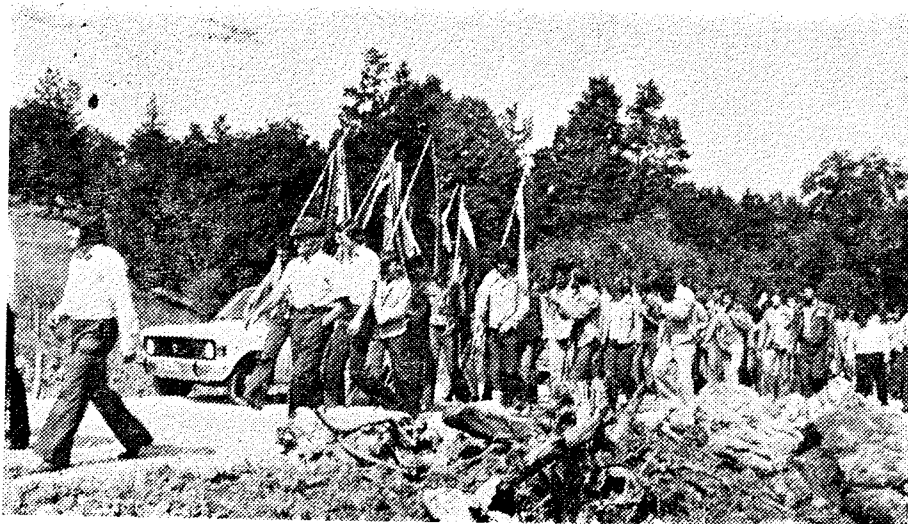
samouprave, so pokazale tudi letošnje mladinske delovne akcije. Druga točka devete seje Centra za mladinske delovne akcije pri republiški konferenci ZSMS, na katero so bili vabljeni tudi predsedniki izvršnih skupščin občin Sentjur, Šmarje, Tolmin, Nova Gorica, Ptuj, Novo mesto, Kočevje ter Sežana in v kateri je bil predstavljen okvirni program mladinskih delovnih akcij za leto 1977, pa govori, da so tej zahtevi brez odlašanja in s pozornostjo prisluhnili tudi odgovorni iz imenovanega centra.

Si torej lahko v prihodnjem letu obetamo (če je bila letošnja dobra in zelo dobra) odlično oceno delovnih rezultatov mladinskih delovnih akcij?

In še nekaj da upati na najboljše: V mladinski delovni akciji Brkini 76 je prvič sodelovala pionirska delovna brigada, katere organizatorica je bila republiška konferenca ZPMS. Njeno udeležbo ocenjujejo kot zelo uspešno, vključno z dnem, ko so šli pionirji sami na delo, pa ko je predsednik brigade konference — pionir na slabi seji skupščine posekal s svojim nastopom vse mladince, ki so govorili pred njim, vključno s skromnimi, a uspešnimi poskusi dežurstva in z razmeroma visokim vključevanjem vseh pionirjev na področju interesnih dejavnosti, posebno še športne rekreacije. To in pa ugotovitev, da smo s pionirsko delovno brigado dobili 30 mladih ambasadorjev — propagandistov mladinskega prostovoljnega dela govori o tem, da je treba udeležbi pionirskih brigad na mladinskih delovnih akcijah v prihodnje posvetiti še večjo pozornost.

Mladinske delovne akcije pa so tudi svojevrstna šola razvijanja in negovanja revolucionarnih tradicij. To ne nazadnje potrjujejo imena brigad: »Rudi Mahnič-Brkini«, »Franc Pasterk-Lenart«, »Dušan Kveder-Tomaž«, »Majda Vrhovnik-Lojzka« ... Imena legend našega narodnoosvobodilnega boja! To potrjuje tudi Amalija Suša, brigadirka mladinske delovne brigade »Jože Slak-Silvo«, ki je za svoje požrtvovalno delo in nesebično pomoč tovarišem predčasno dobila izredno udarniško značko.

Samo takšen naj bi bil tudi lik mladega človeka naše samoupravne socialistične skupnosti in takšne ljudi vzgajajo naše mladinske delovne brigade. V tem je njihova velika, morda največja vrednost! MILENA STRAJNAR

RAZVIJANJE IN NEGOVANJE
REVOLUCIONARNIH TRADICIJ

Šli smo v Apače

Četa petintridesetih tabornikov je imela pred seboj deset kilometrov dolgo pot

Dne 16. septembra smo se taborniki iz naše šole odpravili na proslavo v Apače, ki je bila posvečena trideseti obletnici naselitve v Apaško kotlino, hkrati pa je bila to tudi ljudska manifestacija proti preštevanju slovenskih Korošcev v Avstriji.

Seveda smo šli peš. Četa petintridesetih tabornikov je imela pred seboj deset kilometrov dolgo pot.

Ze prejšnji dan smo napisali šest parol, ki so pričale, da smo tudi mi taborniki na strani naših bratov na Koroškem. Prehodili smo približno pet kilometrov, ko je začelo deževati. Taborniške rutice, ki so nam okraševale ovratnike krojev, smo si zdaj zavezali na glavo in se tako vsaj malo zaščitili pred dežjem. Vreme se nas je usmili in že v drugi vasi je prenehalo deževati. Toda nad nami so se še naprej nabirali težki sivi oblaki, tako, da si od današnjega dne nismo obetali nič kaj dobrega.

V Apače smo prikorakali s pesmijo. Vaščane in goste smo pozdravili s to-

variškim: Z-D-R-A-V-O. Udeležili smo se proslave. Po dobro pripravljenem programu smo odšli še do vasi Črnci, kjer smo si ogledali letalski miting.

Za nami je bila polovica poti in zdaj nas je čakala še vrnitev v Radgono. Spet je začelo deževati. Toda dež vseeno ni pokvaril našega razpoloženja. Prepevali smo, se vesilili, smejali in si brisali mokre obraze.

»Tabornik prenese vse!« nas je vzpodbudil tovariš Dule.

Nismo obupali. Spomnili smo se, kolikokrat so bili naši očetje in naše mamice kot partizani mokri, prezebljeni in lačni. Ta misel nas je vzpodbujala, da vzdržimo še nekaj teh kilometrov. In vzdržali smo. Zjutraj, ko smo odhajali, se je šele daniilo, zdaj pa, ko smo se vračali, pa je že padal mrak. Še skupen pozdrav in odšli smo domov.

Na prehojeno pot smo bili ponosni.

TAMARA BOSNIČ

MED NAMI SO BILI STAROSTNIKI IZ NOVEGA MESTA — Dne 22. 10. 1976 smo v prostorih Osnovne šole Katja Rupena gostili srečanje starostnikov iz Novega mesta. Vabilu se je odzvalo veliko število gostov, ki so preživeli prijetno popoldne v družbi pevcev pevskega zbora društva upokoencev, recitatorjev Osnovne šole Bršljin in najmlajših z Ljubljanske ceste.

FOTO: MATEJA RUSTJA

(Foto krožek Osnovne šole Katja Rupena iz Novega mesta)

Prvi partizani

Tako so očku, sedemletnemu dečku, ostali v spominu prvi dnevi svobode, za katero pa takrat še ni vedel, kaj pomeni in kako dragocena je

Dan pred osvoboditvijo Ljubljane so Nemci z zadnjimi močmi poskušali zadržati partizane, ki so prodirali z Dolenskega proti Ljubljani. Z velikimi topovi so z Rožnika obstreljevali predel od Rudnika in naprej. Granate so letele nad očkovo domačo hišo. Proti večeru pa je streljanje ponehalo.

Noč so prebili v strahu. Z jutrom pa so prišli prvi partizani. Vedno več jih je bilo. Kmalu so bile polne vse hiše in dvorišča. Neka partizanka je v kuhinji kuhala riž. Takrat je očka prvič jedel to jed. Čez nekaj dni se je vrnil tudi stari ata. Z njim je šel moj očka prvič v mesto.

Kmalu zatem se je za očka in njegove tovariše začelo delo. Vsak, ki je le dobro hodil, je hotel pomagati. Očkov

rojstni kraj je bil tik ob žici. Po vsej dolžini žice je bila speljana tudi pot, ki so ji rekli domobranska pot. Vse to so morali podreti in odstraniti, da bi bila njihova polja spet prosta. To so bila prva dela po vojni, kjer so pomagali vsi, tudi najmlajši.

Starejši so bili potrebni pri težjih opravilih, katerih v naši domovini ni bilo malo.

Tako so očku, sedemletnemu dečku, ostali v spominu prvi dnevi svobode, za katero pa takrat še ni vedel, kaj pomeni in kako dragocena je.

ROMANA JAVORNIK

(»Šolar iz Stožic«, glasilo Osnovne šole Danile Kumar)

»Živela svoboda!«

Kadarkoli se je mamica spominjala vojnih dni, je imela solzne oči

Moja rojstna vasica so Bakovci, kako je doživela prvi dan svobode, pa mi je povedala moja mamica.

Vsi ljudje so prihiteli iz hiš. Nestrpnost so pričakovali, kaj bo naznanil boben. Nekateri so že vedeli, da oznanja prihod rdečearmejcev. In res, bobnar je razglasil, da se naj ženske z otroci umaknejo, ker se bo začel odločilni boj med Rdečo armado in Nemci. Ljudje so hitro šli. S seboj so vzeli le najnujnejše in se umaknili v že osvobojene Lipoce. Nekateri so ostali. To so bili po večini možje, ki so se takoj spopadli z Nemci in pomagali rdečearmejcem.

Borba je bila huda in zagrizena. Streljali so z mitraljezi, s puškami in rdečearmejci so imeli tudi topove, ki so bili postavljeni v dve dolgi vrsti za našo hišo, da so lahko Nemce zaustav-

ljali ob prehodu čez mejo. Mnogo ruskih vojakov je padlo ob Muri, mnogo jih je utonilo. Most čez Muro je bil porušen. Bitka je trajala skoraj ves dan. Zvečer 3. aprila je bila vas osvobojena. Zmaga je bila naša. Vsi so bili veseli, čeprav so mnoge pričakale razvaline hiš. V vasi je bilo tudi veliko ranjenih. Ženske so najprej pomagale tem.

Nato so začele krasiti vas. Vsa je bila v cvetju. Vsepovsod so viseli plakati, na katerih je pisalo: »Živela svoboda!« Ženske so pripravljale hrano, moški so skrbeli za pijačo. Nekateri so se od veselja napili.

Neki ruski vojak je moji mami podaril šopek cvetja in ji zaželel vse najboljše v svobodnem Dokležovju.

MARJETA PERDIGAL

NASLOVLJENO NA »TV-15 ZA MLADINO«

Milan Kleut se je rodil pred devetimi leti. Obiskoval je tretji razred Osnovne šole Jožeta Moškriča v Ljubljani. Bil je odličen učenec in dober tovariš, veselil se je življenja.

Takšnega smo poznali in takšnega smo imeli radi.

Žal je bolezen preprečila vse njegove načrte in moral se je zdraviti. Bil je tudi operiran. Pa vendar je bil vedno na tekočem z dogajanjem v šoli, saj mu je sošolka Mojca redno nosila zvezke in drugo. Milan je prepi-soval in se učil v postelji. Pri tem mu je pomagala njegova skrbna mamica. Pouka se je udeleževal tudi tiste dni, ko je hodil po zdravila v bolnišnico. Učiteljica Tilka Kovačičeva je bila navdušena nad njegovim znanjem in ga je redno obiskovala v bolnišnici in doma. Nosila mu je cvetje, ki ga je imel tako rad in mu pripovedovala o vsem, kar se je dogajalo v šoli. Tudi ravnateljica Djokičeva je skrbela, da se je Milanček dobro počutil in ga je večkrat obiskala.

Toda bolezen je napredovala. Milan je vedno težje hodil in pisal. V novem šolskem letu sta ga mamica in stara mama nosili v naročju v šolo, saj doma nimajo avtomobila. Tam je sledil pouku dve uri, nato ste ga odnesli domov. Vesel je bil, da je bil med sošolci in upal je, da bo ozdravel.

Milan je bil vzgojen v naprednem socialističnem duhu, tako je bila vzgojena tudi njegova sestra Mojca.

Dobro je poznal zgodovino narodnoosvobodilnega boja in dobro je vedel, koliko so njegovi starši, babici, dedka, strici in drugi sorodniki prispevali za naš boljši jutrišnji dan. Osem jih je žrtvalo življenje. Njihovi grobovi so v Loškem potoku, Lavrovcu in Beogradu. Imena Debeljak, Kržič in Kleut so z zlatimi črkami zapisana v zgodovini naše revolucije.

Debeljakova mama iz Bele vode pri Loškem potoku je izgubila tri sinove kot talce in četrti je padel kot borec narodnoosvobodilnega boja. Ni klomila tudi takrat, ko so požgali rodno hišo in vsa gospodarska poslopja. Iz-

gnali so jo. Ponosna je bila, da je vsa njena družina, Gregčeva družina, sodelovala v boju za svobodo in tako prispevala k izgradnji porušene domovine. Še posebno je bila ponosna na najmlajšega sina Pavleta, trinajstletnega pionirja, ki je 1941. leta rešil življenje partizanu Dušanu Pirjevcu-Ahacu.

Milanov dedek Ciril Debeljak živi v Izoli in je nosilec Partizanske spomenice, dedek Branko Kleut iz Beograda je tudi nosilec Partizanske spomenice in stara mama Slava, nekdanja partizanka, je v Novih Jaršah še danes aktivna družbenopolitična delavka.

Milanova mamica Slavica je v tem duhu vzgajala svojega otroka, Milana in

Pionir Milan Kleut

Mojco... Se danes se spominjajo Milana, kako je skupaj z mamico kot kurirček obveščal po hišah ob prvem samoprispeku, ki smo ga sprejemali v Ljubljani.

Milana ni več, vsem pa bo ostal v spominu kot vzor Titovega pionirja. Zato nam je bilo toliko bolj hudo, ko ob grobu, prekritim s cvetjem, ni nihče rekel poslovilne besede, ne od učiteljev ne od učencev in ne od družbenopolitičnih organizacij.

CIRILA BAMBIČ
Ljubljana, Kvedrova 2

KRAMLJANJE

Naši gostje so spet taborniki, tokrat iz Gornje Radgone.

»Taborniki iz naše šole smo izrazili željo, da bi dopisovali v vaš in seveda naš časnik TV 15,« pišejo. »V programu imamo mnogo akcij in škoda, da za delo odreda Pod Starim gradom, kakor se imenujemo, ne bi zvedela širša javnost.«

In še nekaj je napisal Dušan Zagorc, odredov načelnik:

»Danes vam pošljamo dva sestavka in sicer V Apače in 32 kilometrov. Če boste imeli čas, nas obiščite in videli boste, kako delamo. Pri našem delu oživljamo herojstvo jugoslovanskih narodov med narodnoosvobodilnim bojem.«

Tokrat smo se še bolj kot prispevkov razveselili povabila in pravzaprav se lahko že kar dogovorimo. Javite nam, kdaj in ob kakšni priložnosti! Kadar gre za razvijanje in negovanje revolucionarnih tradicij, že najdemo čas, če ne danes, pa jutri.

»Že kar precej vode je preteklo od mojega zadnjega javljanja,« piše Tomaž iz Ankarana, »in tokrat se oglašam s prispevkom, ki sem

ga napisal v obliki pogovora in tudi fotografijo prilagam. Pa še nekaj me zanima. Kako poteka tiskanje izkaznic mladih novinarjev TV 15, o katerih smo govorili na srečanju v Trzinu?»

Ne le od tvojega zadnjega javljanja, precej vode je preteklo tudi od dne, ko smo prejeli tvoje pismence, ki ga šele danes objavljamo. (Medtem smo objavili že tudi tvoj sestavek.) Oprosti! Glede izkaznic in še o marsičem drugem, pa se bomo dogovorili v Mariboru, kjer bo konec novembra spet srečanje mladih dopisnikov.

Med sledjimi, dragi Tomaž, boš tudi ti.

Ob koncu bi se rada zahvalila pionirjem, mladincem in delovnemu kolektivu Zavoda za slepo in slabovidno mladino v Ljubljani, ki so na naslov »TV 15 za mladino« že pred štirinajstimi dnevi poslali protestno pismo v zvezi z dogajanjem na Koroškem. Če ste ga morda prezrli, bi vas opozorila, da smo ga objavili na peti strani in to v prejšnji številki našega časnika.

Prepričani smo tudi, da se boste kmalu spet oglasili.

Lepo pozdravljeni!

Milana

TV-15 ZA MLADINO

Partizan Adam

V Mursko Soboto je prišel pred tridesetimi leti. Takrat je bil v uniformi častnika Ljudske milice. Ko je to službo zapustil, je odšel med gozdarje. Pa ni nosil sekire in plenkače, niti ne koruzne moke, slanine in bakrenega kotliča; bil je uslužbenec gozdne uprave. Seveda je bil že velikokrat tudi v Kobiljanski šumi pri Lendavi, tam so svoje čase podirali drevesa njegovi rojaki, ki so vedeli tudi to, da so tod doma lepa dekleta. In tako je bilo vse več Kranjcev, ki so se v teh krajih oženili.

Tudi on je podpisal listino o sklenitvi zakonske zveze z dekletom od Mure.

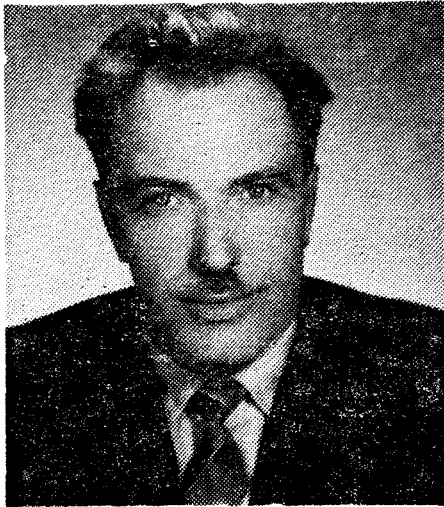
Blizu Travnika v Loškem potoku tiči prijetno gorsko naselje Bela voda. Tam se je v letu 1923 rodil Rudi Mikolič-Adam. Njihovi hiši so rekli po domače pri Valentinovih. Sam pravi, da so bila njegova mlada leta zelo grenka. Mati Karolina je rodila deset otrok. Polovica jih je pomrla že nekaj let po rojstvu. In vedno znova se spominja leta 1931, ko so udarci kladiva zabili žebije v pokrov krste, v katero so položili njegovega očeta Jožefa. Mati je umrla v letu 1970, ko je imela 79 let.

»Jeseni v letu 1941 sta se pri nas oglašala Ljubo Šerčer in Stane Semič-Daki. Potlej pa se je začelo frontovsko delo. Na pomlad 1942 sem se pridružil bataljonu Miloša Zidanška. Moje partizansko ime je postalo Adam.

Kot, da bi še vedno slišal predsmrtne krike, v katerih se je zdela, da je zaječala gora Mošnevec. V njenem lesovju so izkopali jame. Sardinski grenadirji so vodili na morišče moje nesrečne rojake Potočane. Pred puškami so stali tudi moji trije bratje; Jože, Anton in Ivan. Okrvavljena telesa prvih dveh so zavalili v grob. Ivan pa je z morišča planil kot jelen. Bežal je in bežal. Za njim so metali ročne bombe, streljali so, a so ga le lažje ranili. Z zadnjimi močmi se je povzpela na košato smrekov in se s hladnim jermenom privezal na vejo. Tri dni in tri noči je tako

preživel na smreki. Ko pa so Italijani odšli, se je sredi noči priplazil na edini še ne požgani domači skedenj. Toda izdali so ga in spet je bil ujet. Tokrat so ga poslali v internacijo. Do konca vojne je preživel v laških in nemških koncentracijskih taboriščih.

V bližnjem Travniku je pogorelo sto pet stanovanjskih hiš in skoraj dvesto gospodarskih poslopij, ki so bila napolnjena

Rudi Mikolič-Adam

s senom. Moja rojstna hiša je postala samo še kadeče se pogorišče...

Rudi Mikolič-Adam nadaljuje v Prekmurju tradicijo tistih Potočanov, ki so v drugi polovici prejšnjega stoletja v »kompanijah« prihajali v to deželo, kjer so tesarili, drvarili...! Toda Adam nadaljuje še neko drugo tradicijo; ukvarja se z ljudskim pesništvom. Znano je namreč, da so iz Loškega potoka doma prenekatere ljudski pesniki. Tudi na proslavah v Murski Soboti, je bilo prebranih že precejšnje število Adamovih pesmi. JOŽE JANEŽ

Trnova pot do zmage

Horjul leta 1941. Sovražnik, ki je pomladi tega leta vdrl na našo zemljo, je dosegel tudi to vas in v njej tako kot v mnogih drugih slovenskih krajih vpeljal svoj kruti fašistični režim. Toda ne za dolgo. Kmalu so se mu postavili po robu prvi zavedni domačini — pripadniki narodnoosvobodilnega gibanja, ki je pozvalo v boj vse naše napredne ljudi. Med njimi je bil tudi Ciril Korenčan, tedaj 38-letni čevljarški pomočnik iz Horjula.

»Začelo se je že poleti 1931«, mi je razgrnil Ciril Korenčan kopico spominov na tisti čas, ko sem ga obiskal na njegovi mali, a prijazni domačiji na gornjem koncu Horjula.

Tedaj sem se povezal z dr. Cenetom Logarjem, ki je kot prvi sekretar rajonskega odbora OF in celice KPJ organiziral narodnoosvobodilno gibanje v našem kraju. Sprva sem zbiral za krajevni odbor OF predvsem razne podatke o gibanju sovražnika pa tudi hrano, orožje pa tudi sanitetni material za tiste, ki so začeli tisti čas delovati na Samotorici nad Horjulom. Prav tako pa sem se kot član vaše zaščite (od julija 1941) udeleževal tudi raznih propagandnih in drugih akcij na domačem terenu.

Ciril Korenčan je bil že od vsega začetka nadvse predan naši stvari. Po njegovih žilah se je pretekala kri zavednega in neumornega revolucionarja, ki je poseben takrat, v vojnem času, ni mirovala. Zato tudi mi čudno, da mu je vodstvo narodnoosvobodilnega gibanja na območju Horjula zaupalo številne zahtevne in odgovorne naloge. Med drugim so bili v njegovi hiši sestanki rajonskega odbora OF, ki se jih je nekajkrat udeležil tudi organizator narodnoosvobodilnega gibanja na Vrhniki in na Notranjskem ter kasnejši komisar 3. operativne cone Franc Popit-Jokl.

»Pri svojem delu sem imel posebno veliko oporo v prijatelju Adolfu Jeraju«, doživeto nadaljuje Ciril Korenčan svojo življenjsko zgodbo. »Z njim sem se udeleževal zlasti propagandnih akcij proti okupatorju, obenem pa sva uspešno sodelovala tudi na raznih drugih področjih protifašističnega delovanja. Adolf Jeraj je še istega leta postal prvi horjulski partizan.

Nekoč so me poslali v šolsko taborišče v Les pri Samotorici, da bi pospremil do Dobrove sedem partizanov, ki niso bili iz našega kraja. Razumljivo, da sem akcijo z veseljem opravil, kajti teren sem poznal bolje kot marsikdo drug.

Toda Cirilovo sodelovanje z NOB je kmalu prišlo na uho sovražniku. Junija

1942 ga je nekdo izdal in Italijani so ga aretirali na njegovem domu. Poskušal jim je pobegniti skozi okno na zadnji strani hiše, toda obroč, ki so ga sklenili do zob oboroženi italijanski vojaki, mu je to preprečil. Najprej so ga odvedli v osnovno šolo v Horjulu, nato pa naprej na Vrhniko, kjer so ga hoteli z dvema drugima aktivistoma ustreliti kot talca. Do tega na srečo ni prišlo. Moral je le kopati jarke, pa tudi pretepali so ga ves teden, ki ga je prebil na Vrhniki.

Iz Vrhnike so ga s tovariši prepeljali v Ljubljanske zapore in ga kot političnega jetnika zaprli v temnico. Tam je bil pet dni, dokler ga niso s transportom poslali v fašistično taborišče v Treviso. Prvič v življenju je spoznal grozote koncentracijskega taborišča.

Cez nekaj mesecev so ga deportirali naprej v Padovo, kjer je ostal do kapitulacije Italije.

»Kmalu po kapitulaciji Italije sem skozi Avstrijo pripotoval v Zagreb, od tam pa naposled v Ljubljano. Takoj po prihodu so me aretirali belogardisti in me zaprli v viško gimnazijo.

Ciril pa jim je tokrat pobegnil skozi straniščno okno in se skrnil pri svoji sestri na Dolenjski cesti. Pri njej si je najprej nekoliko opomogel, potem pa se mu je uspelo povezati tudi z OF na Ljubljanskem območju. Med drugim je ponovno pripravil teren za partijske sestanke (pri njegovi sestri), istočasno pa je skrbel za njihovo tajnost. Tako je sodeloval z narodnoosvobodilnim gibanjem vse do osvoboditve.

Ciril Korenčan je za svoje zasluge v NOB prejel več priznanj, med drugim tudi odlikovanje reda zasluge za narod. Toda zvest kot je bil vseskozi samemu sebi in svoji predanosti napredni revolucionarnim idejam, tudi po vojni ni miroval. Kot član ZB Horjul je vrsto let opravljal in še opravlja, razne odgovorne dolžnosti v domačem kraju in tako po svojih močeh skrbi, da narodnoosvobodilna tradicija ostaja stalno izročilo, ki bo prisotno tudi v prihodnjih rodovih.

BRANKO VRHOVEC

JAKOB JEMEC-RADO:

(V)

PISMO BIVŠEMU NACISTU

Občutek imam, da je gospa Stromberger slabo poučena o stanju v naši deželi, kar seveda ni čudno, saj posluša radio, gleda televizijo, bere razne revije in dnevni tisk s članki o Jugoslaviji, ki jih posredujejo avstrijski javnosti informacijski centri na Dunaju ali v kakšni drugi nam nenaklonjeni državi, kjer delajo ljudje, ki jim je bila današnja Jugoslavija »posebna skrb« že od njenega nastanka dalje. To so ljudje, ki se ne morejo sprijazniti z novim družbeno-političnim sistemom v Jugoslaviji oziroma ljudje, ki jih v njihovem sovražnem delovanju proti SFRJ pozorno podpira ta ali ona velesila. Ni nam tuje dejstvo, da so med njimi tudi ljudje ostankov starega jugoslovanskega režima, ki so delovali z okupatorjem v boju proti lastnemu narodu. Njihova današnja naloga, ko jim je edino orožje tisk, če izvezam podtikanje bomb na naših diplomatskih predstavništvih v inozemstvu in posamezne uboje naših diplomatov, pa je prikazovati Jugoslavijo v čimbolj popačeni podobi. Takšno sovražno delovanje proti Jugoslaviji se k sreči vedno manj obnese, kajti milijoni turistov, ki prihajajo k nam, se na kraju samem lahko prepričajo o razmerah in življenju naših ljudi.

Če se spet povrnem k načetemu vprašanju diktature in demokracije, naj ponovim večkrat poudarjene Titove besede, ko je dejal, da demokracija ne more in ne sme biti le za tiste, ki rušijo naš samoupravni družbeni sistem. Prav nič se ni bati za usodo Jugoslavije po Titu, za katero so mnogi v inozemstvu »močno zaskrbljeni«. Jugoslovanski narodi so se že zdavnaj trdno odločili braniti svojo težko priborjeno svobodo in neodvisnost, če bi bilo potrebno tudi z orožjem lastne moderne armade, proti vsakemu napadalcu, pa naj pride s te ali one strani.

Moja današnja domovina, ki je v tridesetih letih po vojni dosegla gigantski gospodarski, politični in kulturni napredek, ni niti senca tiste nekdanje Jugoslavije, ki jo je Hitler aprila 1941, ob podpori petokolonašev in takratne izdajalske vlade, zasedel že v nekaj dneh ter potem zanelil bratomorno vojno in s svojim zločinskim delovanjem prisilil jugoslovanske narode, da so na življenje in smrt stopili v boj proti okupatorju in domačim izdajalcem. Prav iz te ljudske revolucije in narodnoosvobodilnega boja je zrasla nova svobodna, enotna neodvisna samoupravna Jugoslavija, ki bo brez bojazni tudi v prihodnje ostala neuvrščena ter bo nadaljevala svojo zunanjo politiko v že davno začrtani smeri znanega Titovega načela miroljubnega sožitja med narodi in državami, ne glede na družbeno politične ureditve ali družbene sisteme.

Ko pišem ta splošni pregled doživetij pod nacizmom, ali bolje rečeno, ko pišem to trpko spominsko pismo (ta sovpada z gonjo proti slovenski manjšini v Avstriji), za katerega sestavo sem se že pred leti obvezal Antonu Melincu, njegovemu prijatelju Cirilu Tomažinčiču ter drugim rojakom iz Slovenskega Primorja, ki so bili z menoj na prisilnem delu na območju močno nacistično razpoloženega Meiseldinga, z bridkostjo v srcu ugotavljam, da se mnoge nečloveške stvari iz tedanje dobe še danes ponavljajo. Čeprav se diskriminacija in gonja po povojnem premoru proti slovenski manjšini na Koroškem nadaljuje v modernejši obliki, to je skrbno pretehtano pravno-teoretično utemeljitveno, so se stare žaljive besede (vindišer hund, čuš itd.) v izrazoslovju današnjih veliko nemških šovinistov ohranile do danes. Eno je poslušati besedo Heimatdinst, toda po njenih akcijah in obnašanju proti slovenski

manjšini ta organizacija močno spominja na SA (Sturm Abteilung), katerih pripadniki so že pred prihodom Hitlerja na oblast razgrajali po minihenskih ulicah, kjer so lovili komuniste in pretepali socialiste. Upal bi trditi, da bi se tudi ta organizacija, ki se šteje za sila patriotično, če bi bili dani pogoji, odrekla Avstriji in skočila v naročje kakemu novemu firerju, kakor so to storili mnogi nemško govoreči Avstrijci leta 1937.

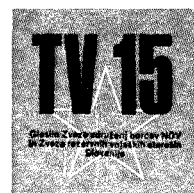
Zato se v zvezi s tem upravičeno lahko postavlja vprašanje, ali si je Avstrija zasluzila status žrtve nacizma in tako pridobila podlago za svojo povojno samostojnost in nevtralnost. Tak dvom ima močno oporo v dejstvu, da je avstrijska vlada socialistov močno popustila novo-nacističnim skupinam, ki so po dvajsetih letih obstoja demokracije republike Avstrije spet naduto začeli dvigati glave. Na raznih shodih Kameradschaftsbunda in civilnih paradah v zvezi s tem, ob sodelovanju Heimatdinst, se veterani propadle nacistične armade, med katerimi so tudi bivši esesovci, drznejšo celo kititi s krvavimi firerjevimi odlikovanji, kar pomeni nesramno izzivanje starejših generacij, ki so se borile proti nacizmu in fašizmu. Sreča, da ti ljudje, danes sive eminence v svojem okolju, razen gonje proti slovenski manjšini na Koroškem, v avstrijskem prostoru nimajo priložnosti za neonacistično delovanje izven domačega ozemlja. Zato pa v sproščanju sovražnega nagona proti nemškimi narodnostim v precejšnji meri najdejo nadomestilo v romantičnem sanjarjenju o pokojnem firerju in njegovem rajhu.

Tak pojav je povsem logičen, če se upošteva, da Avstrija v drugi svetovni vojni — razen pokojnih vojakov vermahta — ni utrpela znatne vojne materialne škode v svojem državno-narodnem gospodarstvu; še daleč ne take škode, kot jo je utrpela zaradi strahovitih bombardiranj Nemčija. Zato je romantično pojmovanje nacizma v Avstriji, k čimer delno sodi tudi kitenje s Hitlerjevimi odlikovanji, razumljivo, saj so mnogi zasebni podjetniki, srednji in veliki kmetje najbolj bogateli prav v času Hitlerjevega rajha. Le-ta jim je zagotovil množico brezpravne delovne sile okupirane Evrope. To so bili zares srečni časi za bogati delarenfolka in jih je, dokler ti ljudje še živijo, težko pozabiti. Izhajajoč iz teh ugotovitev se človeku, ki ne pozna razmer v Avstriji od leta 1937 dalje, ni treba čuditi, če kakšna starejša gospa ob že omenjenih shodih Kameradschaftsbunda upa reči: »Hitler war ein guter Mensch.«

Prav to gotorično dejstvo in dejstvo, da že dve leti spremljam v javnih informacij-

skih občilnih diplomatske, politične, pravne in druge razloge o pravilnosti tolmačenja 7. člena avstrijske državne pogodbe, s katero se je republika Avstrija ob svojem nastanku zavezala zagotoviti slovenski manjšini na Koroškem enake pravice, kot jih imajo nemško govoreči državljani Avstrije, me je spomnilo in vzpodbudilo, da sem izpolnil obljubo mojim nekdanjim tovarišem, zlasti pokojnemu Antonu Melincu. Obračam se na vas, ki imate kot nekdanji pristaš veliko-nemške nacionalistične politike za seboj grenke izkušnje, da v lastnem okolju s svojo avtoriteto skušate poučno vplivati na mlajše generacije narodnostno nestrpnih Avstrijcev, ki bi končno že lahko spoznali, da je gonja proti manjšini koroških Slovencev v Avstriji zastareli nesmisel. Danes je že skoraj vsakomur znano, če je vsaj malo obiskoval osnovno šolo in se učil zgodovino, da je veliko-nemška nacionalnošovinistična politika s svojim militarizmom v tem stoletju doživela dva najhujša poraza (obe svetovni vojni z izgubo kolonij in končno s razdelitvijo Nemčije).

(se nadaljuje)

»TV 15« izhaja vsak teden — izdaja ga Založba Borec, Ljubljana, Miklošičeva cesta 28 kot glasilo Zveze združenih borcev NOV in Zveze rezervnih vojaških starešin SR Slovenije

Glavni in odgovorni urednik
SILVO TERSEK

Novinarji: NEVA MUŽIČ, ANDREJ SKALERIČ,
MILENA STRAJNAR, POLDE VRBOVEK

Tajnica uredništva: MARA OKORN

Telefon uredništva: 327-780

Uprava in naročniški oddelk »TV 15«: Miklošičeva cesta 28, pp 598/XI., 61000 Ljubljana; Tekoči račun 50100-678-45195 pri SDK Ljubljana, telefon 320-486

Letna naročnina 140 dinarjev, za inozemstvo 160 dinarjev, posamezna številka v prosti prodaji 3 dinarje

Rokopise pošljite na naslov: Uredništvo »TV 15«, Miklošičeva cesta 28, pp 598, 61001 Ljubljana — Rokopisov in fotografij ne vračamo

Po mnenju sekretariata za informacije IS SR Slovenije št. 421/1-72 od 12. 4. 1974 se za »TV 15« ne plačuje temeljni davek od prometa proizvodov

Tisk in klistej: CGP Delo, Ljubljana, Titova 35